

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

Školství v Novém Strašecí od roku 1869 do 1989
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zuzana Lajpertová
Historie se zaměřením na vzdělávání, obor: H-DV

Vedoucí práce: PaedDr. Naděžda Morávková, Ph.D.

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 11. dubna 2014

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych touto formou poděkovala své vedoucí práce doktorce Naděždě Morávkové za odborné vedení. Velké poděkování patří také pamětníkům, kteří mi poskytli rozhovor do této práce. Jmenovitě se jedná o Jiřinu Hejnou, Lenku Kopřivovou a Stanislava Hajného.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	PŘEHLED ŠKOLSTVÍ OD CÍSAŘOVNY MARIE TEREZIE	5
	2.1 VÝVOJ ŠKOLSTVÍ V 19. STOLETÍ.....	7
3	DĚJINY MĚSTA NOVÉHO STRAŠECÍ	9
	3.1 STRUČNÝ PŘEHLED POČÁTEČNÍHO ŠKOLSTVÍ V NOVÉM STRAŠECÍ	12
4	ŠKOLSTVÍ V NOVÉM STRAŠECÍ OD ROKU 1869.....	15
	4.1 OSOBNOST FILIPA HYŠMANA	17
	4.2 NOVOSTRAŠECKÁ ŠKOLA ZA PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY:	19
	4.3 MEZIVÁLEČNÉ OBDOBÍ.....	20
	4.4 ŠKOLSTVÍ V NOVÉM STRAŠECÍ V OBDOBÍ PROTEKTORÁTU	22
	4.5 JAROMÍR MERHAUT	24
	4.6 OD ROKU 1945 DO ROKU 1960.....	26
	4.7 OD VZNIKU ČSSR DO ROKU 1989	28
5	NOVOSTRAŠECKÉ ŠKOLNÍ BUDOVOY	32
	5.1 NOVÁ ŠKOLNÍ BUDOVA	32
	5.2 ŠKOLNÍ BUDOVA VE 20. STOLETÍ.....	34
6	KULTURNÍ ŽIVOT ŠKOLY BĚHEM VYUČOVÁNÍ I PO NĚM	40
	6.1 PO STOPÁCH ŠKOLNÍHO ROKU	41
	6.2 VÝLETY A KULTURNÍ AKCE ŠKOLY	44
	6.3 PIONÝRSKÁ ORGANIZACE	45
	6.4 OSLAVY SVÁTKŮ V REŽII PIONÝRA.....	46
7	ZÁVĚR	51
8	SUMMARY	54
	SEZNAM PRAMENŮ	55
	PRAMENY	55
	KRONIKY	55
	ROZHOVORY	56
	SEZNAM LITERATURY	57
	LITERATURA	57
	PERIODIKA	58
	ELEKTRONICKÉ ZDROJE	60
9	PŘÍLOHY	I

1 ÚVOD

Tématem bakalářské práce je školství v Novém Strašecí od roku 1869 do roku 1989. Stimulem pro návrh tohoto tématu byla nejen regionální vazba, ale i skutečnost, že školství a jeho historie v daných městech je čím dál aktuálnější otázkou. Na počátku jsem chtěla zpracovat celé školství Nového Strašecí, ale po prostudování archivních fondů, školních kronik, výročních zpráv jsem se musela odchýlit od počátečního úmyslu, jelikož by práce přesahovala svůj rámec z hlediska rozsahu. Vybrala jsem si pro svou práci základní školství zaměřené na obecné a měšťanské chlapecké školy. Jádrem této práce je pak především zkoumání školních kronik.

Hlavním impulsem k napsání bylo, že ucelenější práce o školství ve městě nebyla nikým sepsána. Nejlépe zpracoval školství ve své knize *Dějiny města Nového Strašecí* autor František Vacek. Jeho dějiny však sahají jen do poloviny třicátých let 20. století. V novějších pracích se objevují často právě informace převzaté od tohoto autora. Jedním z významnějších historiků, který se zabývá historií celého Nového Strašecí a okrajově i školstvím je Mgr. Jan Černý. Další informace jsou roztržštěné v různých novinových článcích, jejichž autoři se zajímali o jedno období – jako bylo například prvorepublikové školství v Novém Strašecí, které zpracovala Eva Papežová.¹

Výsledky mého bádání by měly přinést ucelený obraz nejdůležitějších momentů novostrašeckého školství. Primárně jsem se soustředila na tři hlavní oblasti. Nejdříve představuji systematický vývoj elementárního školství v Novém Strašecí v daném časovém rozmezí. Události, které se zapsaly do historie obecné a měšťanské školy. Práce pokrývá zejména informace od devadesátých let 19. století, se kterými se setkávám ve školních kronikách. Jedná se o základní body, otevření školy, usnesení týkající se zdejšího školství apod.

Dalším vytyčeným cílem je pro mě charakterizovat a uceleně popsat poslední školní budovu určenou pro vzdělávání v tomto městě. Objasnění důležitých materiálních přeměn, rekonstrukcí a přestaveb od roku 1897 na školní budově a zájmové body s ní spojené až do roku 1989.

Poslední úkol je představit kulturní život školy, nejdříve obecněji, a od padesátých let dvacátého století se zřetelem na pionýrskou organizaci. Práce má v sobě obsahovat i život

¹ PAPEŽOVÁ, Eva. *Prvorepublikové dění v Novém Strašecí 1918-1938 : školství* [10. část]. Novostrašecký měsíčník. 2009, roč. 13, č. červen, s. 36.

ve škole po vyučování, tedy mimoškolní aktivitu. Má za úkol objasnit kulturní akce a volnočasové aktivity během školního roku, oslavy, výlety.

V této práci jsem používala jak starší, tak novější literaturu, která mi dopomohla nastínit obecný vývoj v habsburské monarchii, ale i základní informace o školských zákonech během zkoumaného období. Použila jsem i tzv. příležitostnou literaturu, což byl v tomto případě zejména sborník k stému výročí novostrašecké školní budovy² a novinové články. Největší množství archivního materiálu, uloženého ve Státním okresním archivu Rakovník, jsem použila v kapitole o školní budově. Práce je nejvíce zaměřena na školní kroniky. Mimo ně jsem pracovala s orální historií, která měla nabídnout v rámci strukturovaného rozhovoru oživení textu, prostřednictvím zakomponování úryvků v práci. Nejdále jsem se v rozhovoru dostala do padesátých let 20. století. Jednalo se o rozhovor vedený s Jiřinou Hejnou, která tento rok oslaví již 80. narozeniny. Právě díky rozhovorům s pamětníky, kteří mi povětšinou vyprávěli o školních aktivitách, jsem se rozhodla práci doplnit o kapitolu s kulturním děním.

Struktura samotné práce je následně členěna do šesti kapitol. V první kapitole představuji základní stručný obecný přehled od školských reforem Marie Terezie, uskutečněných v sedmdesátých letech 18. století, se zřetelem na elementární školství. Jelikož z knih zabývajících se kulturou, vzděláním a osvětou, napsané různými autory, ať českými, či zahraničními, vím, že potřeba vzdělávání se stala neodkladnou otázkou v branách novověku. Abych mohla začít bádát, jaké otázky řešilo školství od roku 1869, musela jsem nahlédnout do tamější historie a vytáhnout nejzákladnější informace, které zapříčinily postupný vývoj. V této kapitole jsem se opírala zejména o Jiřího Mikulčáka a jeho publikaci *Nástin dějin vzdělávání v matematice (a také školy) v českých zemích do roku 1918*³, který do podrobností rozepisoval nejdůležitější školní akty. Poté bych chtěla vyzdvihnout autory Mrzenu a Štveráka, v jejich publikaci *Felbiger a Kindermann reformátoři lidového školství*⁴ jsem se dozvěděla nejvíce o dvou nejvýznamnějších reformátorech, bez kterých by školní reforma Marie Terezie nebyla tak úspěšná.

² ZŠ J. A. Komenského. *Sborník 100 let budovy školy v Novém Strašecí*. Nové Strašecí, 1997. 22 s.

³ MIKULČÁK, Jiří. *Nástin dějin vzdělávání v matematice (a také školy) v českých zemích do roku 1918*. Editor Jindřich Bečvář. Praha: Matfyzpress, 2010. 312 s. ISBN 978-807-3781-125.

⁴ ŠTVERÁK, Vladimír - MRZENA, Jan. *Felbiger a Kindermann reformátoři lidového školství*. Praha: Státní nakladatelství Praha, 1986. 214 s.

K obecnému nástinu mi poté dopomohla Růžena Váňová a její skripta *Vývoj počátečního školství v českých zemích*.⁵

Druhá kapitola má podat stručný přehled dějin města Nového Strašecí. Zpracovat školství v Novém Strašecí by nebylo možné bez nahlédnutí k základním historickým informacím o tomto malém městě. Kapitola je zaměřena na základní přehled historie s přihlédnutím na počáteční školství v této oblasti. K daným dějinám města jsem byla odkázána zejména na dvě publikace – *Dějiny města Nového Strašecí*⁶ od Františka Vacka a *Mají od starodávna na pečetí hlavu člověčskou: vybrané kapitoly z dějin města Nového Strašecí*⁷ od Jana Černého.

Třetí kapitola je přímo zaměřena na novostrašecké školství od roku 1869. Tato kapitola se opírá a o obecný vývoj ještě za monarchie. Jedná se o práci se školními kronikami, uloženými v ředitelně Základní školy v Novém Strašecí. V kronikách je mnoho záznamů o dění na škole, ale jsou vždy loajální danému státnímu uskupení. Proto v nich můžeme nalézt pouze oficiální postoje. Jsou to: *Pamětní kniha chlapecké školy Nové Strašecí I.*⁸, *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké II.*⁹, *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III.*¹⁰ a *Kronika ZDŠ a SVVŠ.*¹¹ Mimo jiné mi k dotvoření období o obecném školství dopomohly i novinové články – jednalo se o články v Novostrašeckých listech: *Z historie školství novostrašeckého*¹² od Libora Pošty, zejména několik vydání v roce 1995. V kapitole jsem se zaměřila i na dva zajímavé muže s osobitými příběhy, kteří byli spjati se zdejšími školstvím. Patřil k nim Filip Hyšman, kterého však představím jen velmi okrajově, jelikož veškeré dostupné informace o něm shromáždila ve své diplomové práci *Filip Hyšman – poutník od Otavy*¹³ autorka Věra Divoká. Informace o Jaromíru Merhautovi jsem čerpala z pamětní knihy a novinových

⁵VÁŇOVÁ, Růžena. *Vývoj počátečního školství v českých zemích*: určeno pro posl. fak. pedagog., stud. učitelství pro 1. stupeň ZŠ. 1. Praha, 1986. 164 s.

⁶VACEK, František. *Dějiny města Nového Strašecí*. Vyd. František Soukup, Kladno 1930. Garn: Brno 2013. 490 s.

⁷ČERNÝ, Jan. *Mají od starodávna na pečetí hlavu člověčskou: vybrané kapitoly z dějin města Nového Strašecí*. Rakovník: Státní okresní archiv Rakovník, 2013. 351 s. ISBN 978-80-903054-3-4.

⁸*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké I.*, 1881 - 1916. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

⁹*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké II.*, 1916-1940. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹⁰*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III.*, 1940-1960. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹¹*Kronika ZDŠ a SVVŠ*, 1960 – 2000. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, 325 s.

¹²POŠTA, Libor. *Z historie školství novostrašeckého 1-17. Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5, č 1-19.

¹³DIVOKÁ, Věra. *Filip Hyšman: poutník od Otavy*. Ústí nad Labem, 2011. Diplomová práce. Univerzita J.E.Purkyně. Vedoucí práce doc. PhDr. Josef Peřina, CSc. 93 s.

článků, napsaných Martou Zobalovou¹⁴, která se zaměřila na Novostrašecké drama a příběh učitele Merhauta.

Čtvrtá kapitola má za úkol představit školní budovu v průběhu století. První část je zaměřena na výstavbu nové budovy a následnou kolaudaci učebních místností. Další podkapitola popisuje materiální úpravy, rekonstrukce a přestavby na dané budově. Snažím se postihnout i následné zájmové body se školou společné – školní zahrada, školní jídelna aj. K dané kapitole bylo zapotřebí prostudování všech školních kronik, ve kterých jsou dané informace zaznamenány na různých místech a uspořádat je do uceleného soupisu.

Poslední kapitola je věnována kulturnímu životu na škole. Jedná se o obecný soupis zejména oslav během školního roku, zřetel je dán na pionýrskou organizaci. Tato kapitola je provázána rozhovory s pamětníky. Nejdůležitějším pramenem poznání pro mě byla Pionýrská kronika¹⁵, kterou má v osobním archivu ředitel školy Stanislav Hajný, posléze školní kroniky, ve kterých byly zejména statistické údaje.

Největším problémem výzkumu bylo, že školní kroniky podléhají dobovým zvyklostem a obvyklým postojům pracovníků, jelikož se musely nechávat schvalovat okresním hejtmanstvím ve Slaném do roku 1918, posléze i nadále dalšími inspektory, například ONV Rakovník po roce 1948. Všechny jsou psány v duchu dobové rétoriky a poplatné tehdejší ideologii. Obecné informace o školství v nich najdeme, avšak osobnější názory a postoje učitelů, popřípadě členů vedení školy nikoli. Kroniky mají svůj stejný formální systém, který se povětšinou opakuje, což usnadňuje v jejich hledání. K tomuto prameni musím být nejkritičtější, přestože je jádrem této práce zkoumání textů oněch jednotlivých kronik.

Dalším problémem, s kterým jsem se setkala, bylo vytipovat pamětníka, který by mi mohl poskytnout relevantní informace. Většina bývalých učitelů zdejší školy odešla na důchod mimo město, a proto jsem se nakonec obrátila na ředitele školy Stanislava Hajného. Ten se stal nakonec jedním z mých pamětníků, a posléze mi doporučil další dvě osoby, které v práci představím.

¹⁴ ZOBALOVÁ, Marta. Novostrašecké drama: Příběh novostrašeckého učitele Vladimíra Merhauta – 1. část. *Novostrašecké listy*, roč. 5, č. 21, s. 22.

¹⁵ *Kronika pionýrů*. Osobní archiv ředitel ZŠ Stanislava Hajného, bydlištěm Prokopská 5, Ruda, nestránkováno.

2 PŘEHLED ŠKOLSTVÍ OD CÍSAŘOVNY MARIE TEREZIE

Kapitola se zaměřuje na systematický výklad vývoje od tereziánských reforem, které byly největším mezníkem pro veřejné školství.

Školskou reformu a její vývoj ovlivňovaly politické změny habsburské monarchie. Reforma školství ze sedmdesátých let 18. století byla spjata se snahou zvýšit kvalifikovanost a gramotnost venkovského obyvatelstva. Zavedením školní docházky chtěla vládnoucí vrstva dosáhnout oproštění od vlivu církve. Dalšími vedlejšími produkty reformy mělo být zlepšení životní úrovně a rostoucí prosperita státu.¹⁶

V roce 1769 přikročila Marie Terezie k nařízení, které provedlo šetření stavu škol a kantorů v monarchii. Jednalo se o kusé zprávy z jednotlivých krajů v zemi, které dostatečně vypovídaly o žalostném stavu.¹⁷ Jedním z důležitých atributů uskutečnění školské reformy bylo zrušení jezuitského řádu. Ten byl na nátlak evropských panovníků zrušen papežským Breve *Dominius ac Redemptor noster* dne 21. 7. 1773. Reforma v oblasti školství byla pokryta z majetku zrušeného řádu, čímž mohl být vytvořen školní fond, sloužící především ke zřizování nových škol.¹⁸

Jan Mrzena ve své publikaci spekuluje, že: „6. prosince 1774 mohl být vydán panovníci sankciovaný *Allgemeine Schulordnung für die deutschen Normal-, Haupt- und Trivialschulen in den sämtlichen k.k. Erbländern.* Nový studijní řád obsahoval 79 paragrafů, hovořil o výchově chlapců i dívek. Pro něž měly být zřizovány školy na vesnicích i ve městech.“¹⁹ Všeobecný školský řád pro německé normální, hlavní a triviální školy předložil na popud císařovny Marie Terezie zaháňský opat Johann Ignaz Felbiger. Felbigerova tzv. metoda zaháňská, i když primárně byla používána ve vyučování v Pruském Slezsku, se postupně aplikovala i do českých zemí.²⁰

Nový studijní řád se podle opata Felbigera týkal dětí – jak chlapců, tak dívek mezi 6 – 12 rokem. Povinnost pravidelné docházky pro děti byla ve školním řádu proklamována, avšak zodpovědně byla brána sotva jednou třetinou dětí. Po roce 1774 se začala postupně

¹⁶MACHAČOVÁ, Jana - MATĚJČEK, Jiří. *Problémy obecné kultury v českých zemích 1781-1989*. Opava: Slezské zemské muzeum v Opavě, 2008. ISBN 80-862-2466-X. s. 73- 78.

¹⁷MIKULČÁK, Jiří. *Nástin dějin vzdělávání v matematice (a také školy) v českých zemích do roku 1918*. Editor Jindřich Bečvář. Praha: Matfyzpress, 2010. ISBN 978-807-3781-125. s. 82.

¹⁸ŠTVERÁK, Vladimír - MRZENA, Jan. *Felbiger a Kindermann reformátoři lidového školství*. Praha: Státní nakladatelství Praha, 1986. s. 17-18.

¹⁹MRZENA, Jan. *Počátky povinného všeobecně vzdělávacího školství v jižních Čechách*. Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích Státní pedagogické nakladatelství, 1980, 8.

²⁰ŠAFRÁNEK, Jan. *Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769- 1895*. Praha: František Kytka, 1897. s. 2-4.

rozvíjet síť triviálních škol, na venkově i v menších městech. Rozdělovaly se na jednu nebo dvě třídy, které byly věkově diferenciovány. V krajských městech vznikaly tzv. školy hlavní, na nichž byla vyučovacím jazykem němčina. Posléze byly v hlavních zemských městech zřízeny tzv. vzorové normální školy, které vychovávaly budoucí učitele. V českém jazyce se mohlo vyučovat pouze na školách triviálních. Rok po vydání všeobecného školního řádu vyslovila panovnice Marie Terezie svým patentem z roku 1775 žádost o částečné vyučování německým jazykem i na českých triviálních školách.²¹

V publikaci Felbiger a Kindermann autoři zveřejňují, že: „*Venkovské školy v Čechách byly rozděleny do 72 okresů (vikariátů, krajských děkanství). Jejich vizitátoři se řídili podrobnými tištěnými instrukcemi. V průběhu roku 1776 pracovalo v Čechách již 571 škol, na kterých vyučovali zkoušení absolventi přípravných kursů. Vrchní školní dozorce Ferdinand Kindermann, dosazený při zemské vládě, vykonával vrchní dozor nad všemi školami triviálními, hlavními i nad školou normální.*“²²

Ve školním prostředí neměly být akceptovány jiné školy než německé. V této záležitosti byl povolán již zmíněný Ferdinand Kindermann, který proslul germanizací české mládeže. Výsledkem šetření z roku 1791 bylo zjištěno, že v Čechách je již málo triviálních škol, kde se učí pouze česky.²³ Dané šetření bylo výsledkem aktu, zformulovaného již o deset let dříve v tzv. Josefově dvorském dekretu, vydaném 11. 5. 1781, jímž se mělo docílit jednotného nejen vyučovacího jazyka pro habsburskou monarchii. Inspirací pro něj byla Anglie či Francie, které různými opatřeními docílily jazykové unifikace.²⁴ Leopold II. pokračoval ve snahách svého předchůdce o jednotnou správu veřejného školství. Dne 1. ledna 1792 zřídil nad zemskými komisemi studijní komisi dvorní, která se tímto aktem stala nejvyšším školním úřadem, sídlícím ve Vídni. Tímto počinem byla dokončena centralizace školství.²⁵

Na školách triviálních se učilo dle tzv. Felbigerovy knihy metodní, v níž byly na 390 stranách shrnuty metodiky všech předmětů. Za vrchol této metody je považována

²¹ VEBER, Václav *Dějiny Rakouska*. 1. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-807-1062-394. s. 359.

²² ŠTVERÁK, Vladimír - MRZENA, Jan. *Felbiger a Kindermann reformátoři lidového školství*. Praha: Státní nakladatelství Praha, 1986. s. 24.

²³ GABRIEL, Václav. *Obrázky ze školství českého a rakouského z XVIII. A XIX. století*. Praha: Spolek pro vydávání laciných knih českých, 1891. s. 18-28.

²⁴ MRZENA, Jan. *Počátky povinného všeobecně vzdělávacího školství v jižních Čechách*. Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. s. 22.

²⁵ ŠAFRÁNEK, Jan. *Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769- 1895*. Praha: František Kytka, 1897. s. 26.

katechizace, jež měla sloužit k analytickému vyvozování poznatků a sestavení celku.²⁶ Váňová ve své publikaci objasňuje učební látku: „*Obsah vzdělání tvořilo trivium /čtení, psaní, počítání/, základy hospodářství, ve městech znalosti potřebné pro průmysl, děvčata se navíc měla učit šít a plést.*“²⁷ Pokud na to byly podmínky, měla být zřízena škola pro dívky odděleně.

2.1 VÝVOJ ŠKOLSTVÍ V 19. STOLETÍ

Důležitým mezníkem na počátku 19. století bylo ustanovení císaře Františka I. vydané 11. 8. 1805, v němž byl potvrzen zákoník obecného školství. Pod titulem „*Politische Verfassung der deutschen Schulen für die k.k. österreichischen Provinzen mit Ausnahme von Ungarn, Lombardie, Venedig und Dalmatien*“.²⁸ Nejvyšší nařízení zahrnovalo 478 článků, byly v ní upraveny poměry pro obecné školství v českém království v částech administrativních i didaktických. Jednalo se o výsledek snahy Františka I. o podporu školství, ve které viděl možnost vychovat slušné poddané. Úskalím bylo, že dovednosti a znalosti získané dokončením triviální školy se nepovažovaly za dostačující pro řemesla a obchod. Proto císař František I. vydal 21. 11. 1816 dekret, kterým se nařizovalo navštěvovat opakovací hodiny určené k prohloubení znalostí potřebných v praktickém životě. Jednalo se o mládež od dvanáctého do patnáctého roku, opakovací vyučovací hodiny se konaly nejčastěji v neděli. Za nedodržování nařízení byly stanoveny sankce.²⁹

Další reforma byla otázkou času, mezi první akty, které stojí za povšimnutí, patří v roce 1848 založení ministerstva vyučování, k němuž náležela komise odborníků, zabývající se návrhy na zlepšení školství. Návrhů bylo několik, mezi autory nejvýznamnějších plánů pro zlepšení elementárního školství patřili Karel Slavoj Amerling, František Tesař, František Čupr apod.³⁰ „*Jako první byl v našich zemích změněn vyučovací jazyk,*“³¹ uvádí ve své publikaci Mikulčák. Tato změna byla důsledkem zjištění menšího procenta Němců na školách. Po roce 1848 se postupně český jazyk stával vyučovacím

²⁶VÁŇOVÁ, Růžena. *Vývoj počátečního školství v českých zemích*: určeno pro posl. fak. pedagog., stud. učitelství pro 1. stupeň ZŠ. 1. Praha, 1986. s. 34, 35.

²⁷Tamtéž, s. 32.

²⁸ŠAFRÁNEK, Jan. *Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769- 1895*. Praha: František Kytka, 1897. s. 45.

²⁹MIKULČÁK, Jiří. *Nástin dějin vzdělávání v matematice (a také školy) v českých zemích do roku 1918*. Editor Jindřich Bečvář. Praha: Matfyzpress, 2010. ISBN 978-807-3781-125. s. 100.

³⁰VESELÁ, Zdenka. *Vývoj českého školství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. S. 25-28.

³¹MIKULČÁK, Jiří. *Nástin dějin vzdělávání v matematice (a také školy) v českých zemích do roku 1918*. Editor Jindřich Bečvář. Praha: Matfyzpress, 2010. ISBN 978-807-3781-125. s. 131.

jazykem a rozšiřoval své pole působnosti do ostatních koutů země. Václav Gabriel ve své knize uvádí statistiku škol v Čechách k roku 1853. Celkový počet škol byl 3 543, z nich obecných škol čítalo 3 431 a pro dívky pouze 49. Českých škol existovalo celkem 1814.³²

Roku 1855 byl uzavřen konkordát mezi rakouskou vládou a papežem, který měl za následek podřízenost mnoha složek školství katolické církvi. Tento fakt zapříčinil snížení úrovně lidového vzdělání, což se podepsalo i na rozvoji průmyslu v monarchii.³³ V roce 1862 vznikl nový obecní řád, který umožnil místní samosprávě ovlivňovat finanční prostředky pro školní otázky, organizaci i obsah výuky.³⁴

³²GABRIEL, Václav. *Obrázky ze školství českého a rakouského z XVIII. A XIX. Století*. Praha: Spolek pro vydávání laciných knih českých, 1891. s. 45.

³³RIEDL, Miroslav. *Dějiny pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. s. 80.

³⁴VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla. *Jak se žilo za časů Františka Josefa I.* Praha: Svoboda, 1996. s. 140.

3 DĚJINY MĚSTA NOVÉHO STRAŠECÍ

Nejstarší zmínka o osadě tohoto jména je dle Profouse je z roku 1334 – 1343. Ten uvádí, že jméno je odvozeno z nejstaršího tvaru Strašice (ves lidí Strachových). Dále bylo používáno Strašetice, jako obec lidí Strašatových. Ve 14. století se však ustálil tvar Strašěcie, odvozený z přivlastňovací podoby osobního jména Strašata.³⁵

Ves Strašecí byla v roce 1360 povýšena na trhovou ves čili městečko. Tuto výsadu udělil buď král Jan Lucemburský, nebo jeho syn Karel IV. Od svého počátku Strašecí podléhalo majitelům panství Křivoklát. Během své historie se několikrát město Strašecí dostalo do zástavy měšťanů. Ve 14. století se jimi stali dva pražští měšťané Jindřich Kadaňský a jeho tchán Menhart Olbramův. V době husitské, tedy v 15. století, se městečko přiklonilo na utrakvistickou stranu.³⁶

Významnou událostí pro Strašecí bylo povýšení z městečka na město Vladislavem II. Jagellonským roku 1503. Již v roce 1480 povolil ohrazení městečka a obnovil práva provozovat všechna řemesla, vařit pivo, právo úterních týdenních trhů i užívání městské pečeti. Po získání statutu města se práva rozšířila, získalo například právo polomíle i souhlas se zakládáním cechů.³⁷

Město se potýkalo s mnohými pohromami, několikrát během své historie vyhořelo. Mezi osudné patřil například požár z roku 1553, který zpusťošil celé město. Od této doby se můžeme v pramenech setkat s obměněným názvem města – Nové Strašecí. Změna názvu však může být spojena i s povýšením na město na počátku století.³⁸

Celé šestnácté a sedmnácté století bylo v duchu velkých změn. Alena Škoudlínová objasňuje držení města: „V roce 1560 bylo město dáno do zástavy panu Ladislavu ze Šternberka, v roce 1658 pak bylo zastaveno císařem Leopoldem I. Janu Adolfovi ze Schwarzenberka. Později přešlo společně s celým křivoklátským panstvím do rukou Valdštejnů a Fürnstenberků.“³⁹ Ve vlastnictví posledních zmíněných pánů zůstalo Strašecí až do roku 1848.

³⁵PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách IV*. Nakladatelství československé akademie věd. 1957. s. 187.

³⁶VACEK, František. *Dějiny města Nového Strašecí*. Vyd. František Soukup, Kladno 1930. Garn: Brno 2013. s. 14-20.

³⁷KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-859-8316-8. s. 440.

³⁸Tamtéž, s. 442-445.

³⁹ŠKOUDLÍNOVÁ, Alena. *Novostrášecko*. Rakovník: Rabasova galerie, 2000. ISBN: 80-858668-33-4. s. 28.

Nejstarší dochovaný pramen poznání je městská trhová kniha, sahající do počátku 17. století, přesněji jsou v ní zaznamenané údaje od roku 1610. Do té doby se v zásadě žádný městský archiv nedochoval.⁴⁰

Třicetiletá válka silně zasáhla i Nové Strašecí a jeho okolí. Během války se město ocitlo v rukou nepřátel, jako tomu bylo i roku 1631, kdy četa saského vojska dotáhla ke Strašecí. Dalším rokem, jenž stojí za zmínku, je rok 1639, kdy město upadlo do rukou Švédů. Kvůli jejich přítomnosti došlo i k jednomu z větších požárů města. Nové Strašecí se stalo i sídlem hlavního stanu císařských vojenských sborů a tehdejšího nejvyššího vojevůdce Leopolda Viléma. K této události došlo v listopadu 1642, poté, co se začala vojska stahovat k Rakovníku po nezdařené bitvě u Breitenfeldu. V období těchto válečných střetů bylo městu způsobeno mnoho obtíží a příkoří. Nepříjemnostmi byly například příchozí rozkazy o placení vojenských kontribucí. Tíhu války pocítilo zejména kvůli ubytováním vojska ve městě či v jeho okolí, načež povinnost zajišťovat jídlo i vojenské potřeby byla přenesena na měšťany.⁴¹ Město se dlouho vzpamatovalo z následků, ale jeho vývoj je srovnatelný s ostatními městy v daném kraji.

Mezi významnější události ve městě patří v roce 1796 zřízení regulovaného magistrátu, jehož členy byli nezkušení radní.⁴² V poslední dekádě 18. století je ve městě viditelný posun ve výstavbě domů, který pokračoval do poloviny 19. století. Později se vývoj zpomaloval, až přišla úplná stagnace. Oživení nepřinesla výstavba železnice ani zřízení soudního novostrašeckého okresu.⁴³

Druhá polovina 19. století byla pro Nové Strašecí významná, město se stalo z poddanského městem svobodným. Roku 1850 zde byl zřízen berní a soudní okres, k němuž náležel berní úřad a okresní soud.⁴⁴ Ve druhé polovině 19. století se město rozvíjí obdobným způsobem jako ostatní. V tomto období se rozvíjí zejména spolkový život. Setkáváme se založením Sokola v roce 1869, z které se postupně vydělil hasičský spolek.

⁴⁰ ČERNÝ, Jan. Mají od starodávna na pečeti hlavu člověčskou: vybrané kapitoly z dějin města Nového Strašecí. Rakovník: Státní okresní archiv Rakovník, 2013. ISBN 978-80-903054-3-4. s. 20.

⁴¹ VACEK, František. *Dějiny města Nového Strašecí*. Vyd. František Soukup, Kladno 1930. Garn: Brno 2013. s. 61-66.

⁴² CIKÁNEK, Antonín (ed.). *Privilegia města Nového Strašecí*. Nové Strašecí, 1966. s. 21.

⁴³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Ilustrace Lubomír Zeman. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-859-8316-8. s. 445.

⁴⁴ CIKÁNEK, Antonín (ed.). *Privilegia města Nového Strašecí*. Nové Strašecí, 1966. s. 22.

Za zmínění stojí následně Čtenářský spolek, zpěvácký spolek Kollár i Okrašlovací spolek.⁴⁵

Nové Strašecí po dobu své existence územně patřilo pod různá správní centra, jelikož se nachází na hranici několika regionů. Dle územněsprávního členění patřilo město do poloviny pod Rakovnický kraj, pak se stalo samo okresem. Od roku 1869 do roku 1930 spadalo město pod okres Slaný. V období 1930 – 1960 byl znovu zřízen samostatný okres Nové Strašecí.⁴⁶

Silným momentem pro město byl počátek první světové války. I řada novostrašeckých mužů byla povolána do války jako jinde. Po vyhlášení války se lidé báli nadcházejících událostí, a proto vznikly problémy, zapříčiněné shromažďováním zásob, vybíráním peněžních vkladů aj. Během války bylo vypsáno několik válečných půjček, jichž se musel účastnit i učitelský sbor. Za zmínku stojí, že v průběhu první světové války byla v Novém Strašecí zřízena zásobovací komise, která vznikla následkem nedostatku potravin, paliva, i kovů. Do činnosti obcpatřilo i to, že pro uprchlíky z Haliče vyhradila místnost a zřídila polskou školu.⁴⁷ Stejně jako mnoho dalších měst i Nové Strašecí přišlo, kvůli císařskému patentu, o zvon, což popisuje ve své publikaci Jan Černý: *„Během roku 1916 tlak na soupisy a odevzdání kovů silil a vyvrcholil rekvizicí zvonů v roce 1917. Nové Strašecí přišlo nejméně o dva zvony umístěné ve věži katolického kostela...“*⁴⁸

Za první republiky město ožilo kulturními akcemi, znovu rozvíjením zájmových aktivit. Začaly se konat plesy. V tomto městě našli útočiště i mnozí umělci, kterým se líbilo zdejší malebné prostředí, jež je inspirovalo. Jednalo se například o Viktora Olivu, či Vojtěcha Kuchyňku, jenž se proslavil hraním na kontrabas.

Rok 1938 i průběh celé druhé světové války město pociťovalo silně. Po zabrání sudetských oblastí se město dostalo do blízkosti nových německých hranic. Již 20. dubna 1939, na Hitlerovy narozeniny, mohly být ve městě spatřeny vlajky s hákovým křížem.⁴⁹ I toto město má své revoluční hrdiny z roku 1945 jako byl i Jiří Šotka, jenž zde má pomník.

⁴⁵ ČERNÝ, Jan. Mají od starodávna na pečeti hlavu člověčskou: vybrané kapitoly z dějin města Nového Strašecí. Rakovník: Státní okresní archiv Rakovník, 2013. ISBN 978-80-903054-3-4. s. 195-197.

⁴⁶ *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850-1970: počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972*, díl II/1, Praha 1977, s. 368.

⁴⁷ ČERNÝ, Jan. Mají od starodávna na pečeti hlavu člověčskou: vybrané kapitoly z dějin města Nového Strašecí. Rakovník: Státní okresní archiv Rakovník, 2013. ISBN 978-80-903054-3-4. s. 211-217.

⁴⁸ Tamtéž, 215.

⁴⁹ Tamtéž, s. 246.

Dle reorganizace správní reformy z roku 1960 se město Nové Strašecí o rok později začlenilo do okresu Rakovník. Je jedním ze dvou měst v rakovnickém okrese a nachází se v jeho východní části. V současné době má Nové Strašecí dle katastrálního území rozlohu 1,3383 ha.⁵⁰ K 1. lednu 2014 počet obyvatel města čítal 5315.⁵¹

V současnosti město vydává každý měsíc tzv. Novostrašecký měsíčník, informační časopis občanů města a jeho okolí. Měsíčník informuje o dění v této oblasti, o kulturních i ekonomických událostech, ale také o sportovních akcích a mnohých dalších. Pravidelnou rubrikou tohoto měsíčníku jsou kapitoly z historie města. Na oficiálních stránkách města můžeme nalézt v digitalizované podobě archiv těchto novin, v této formě jsou však k dispozici pouze čísla od roku 2009. Starší čísla můžeme nalézt v místní knihovně i v kladenské vědecké knihovně. Od roku 1991 do 1996 (a krátce v roce 2001) byly vydávány i Novostrašecké listy, jednalo se o soukromé periodikum Jiřího Červinky, které vycházelo paralelně se Slánskými listy, a informovalo také o dění v Novém Strašecí, včetně jeho historie.

3.1 STRUČNÝ PŘEHLED POČÁTEČNÍHO ŠKOLSTVÍ V NOVÉM STRAŠECÍ

Zprávy o minulosti školství ve Strašecí jsou velmi kusé, s určitostí nelze říci, kdy byla škola v Novém Strašecí založena. Je doloženo, že již ve 14. století zde byla fara, proto je možné se domnívat, že při ní časem vznikla škola, o níž se zmiňuje Karel Kuča a která byla poničena četnými požáry. Počínající zmínky o vyhoření školy jsou v letech 1567, 1639, 1713, 1811 apod.⁵²

Poslední čtvrtina 18. století se do historie zapsala školní reformou vydanou panovnicí Marií Terezií. Od této doby je možné sledovat posun školství v Novém Strašecí, poněvadž se dochovaly z nejstarší prameny o škole. Zmiňuje to ve své knize autor František Vacek „*R. 1774 patron zdejšího kostela, kníže Karel Egon z Fürstenberka, projevil živý zájem o reformu nižšího školství.*“ Tento kníže poslal do Zaháně dobříšského kaplana Karla Bendu, který se měl seznámit s osnovami a metodami školního učení. Poté, co se vrátil, měl spravovat tamní školu v Dobrovici podle zaháňského vzoru. Navíc měl již od července 1774 nařízeno vést kurz pro učitelstvo a kněze z okolí, aby se seznámili

⁵⁰ŠKOUDLÍNOVÁ, Alena. *Novostrašecsko*. Rakovník: Rabasova galerie, 2000. ISBN: 80-858668-33-4. s. 1.

⁵¹*O městě*. Oficiální stránky města Nového Strašecí [online]. [cit. 2014-01-06]. Dostupné z URL: <http://www.novestraseci.cz/o-meste/obecne-informace/>

⁵²KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Ilustrace Lubomír Zeman. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-859-8316-8. s. 441- 445.

s novým vzorem vyučování. V Novém Strašecí měla být na přání knížete Fürstenberka zřízena škola hlavní, avšak Rakovník ho v tomto počínu předběhl, proto zde vznikla škola triviální.⁵³ Školním řádem z roku 1774 se ani Nové Strašecí nevyhnulo tzv. opěťovaným (opakovacím) hodinám, což pro mužskou populaci znamenalo dodržování nedělní pobožnosti a následné přezkušování z naučené látky.⁵⁴

Od počátku tereziánských reforem byl dohledem nad výukou náboženství pověřen Josef Janeček, následně Václav Preinhalter. Paměti Preinhaltera připravil k vydání pracovník rakovnického archivu Jan Černý.⁵⁵ Zprávy v jeho kronice jsou o školství velmi kusé, a spadají do období první poloviny 19. století, tudíž jsem je nemohla příliš použít. Ve městě fungovala v 18. století také židovská škola. Jiné záznamy se o školství do konce 18. století nedochovaly.

Další zmínka sahá do roku 1813, kdy je popsána snaha o postavení nového školního domu, jenž byl po požárech v letech 1811 a 1812 ve špatném stavu. K výsledku se dospělo až v roce 1819, kdy byly otevřeny prozatím dolní učebny. Popisovaná školní budova byla v blízkosti kostela, dnes se jedná o místní muzeum. Posléze nastává další mezera v pramenech.⁵⁶

V roce 1850 na popud katechety Viktorina byla zvolena školní rada. Ta o rok později musela řešit problémy spojené s opatřením třetí učebny a podučitele. Třetí třída byla pořízena až v letech 1855–6. O rok později došlo k založení čtvrté třídy. K dispozici jsou záznamy o tehdejších učitelích. Již zmíněný katecheta Viktorin se, mimo jiné, po zdoluhavých rozhovorech s obecní radou zasloužil o odměňování pilných žáků, dosahujících výborných studijních výsledků.⁵⁷ Následující vývoj je hlavní náplní této práce a je charakterizován v dalších kapitolách.

I když Nové Strašecí není co do rozsáhlosti městem velkým, vzdělání bylo jednou z jeho priorit. Již od druhé poloviny 19. století se začínají zakládat různé typy škol, které mají svá specifika. K dispozici byla: *Osmiletá střední škola*⁵⁸, *Pokračovací průmyslová škola*⁵⁹, *Učňovská škola dřevodělná*⁶⁰, *Učňovská škola kovodělná*⁶¹, *Učňovská škola*

⁵³VACEK, František. *Dějiny města Nového Strašecí*. Vyd. František Soukup, Kladno 1930. Garn: Brno 2013. s. 407-408.

⁵⁴Tamtéž, s. 415.

⁵⁵ČERNÝ, Jan (ed). *Novostršecká kronika Václava Preinhaltra z let 1801-1834*. Nové strašecí, 2008. s. 520.

⁵⁶POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 2. *Novostršecké listy*, 1995, roč. 5, č 2, s. 19.

⁵⁷POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 5. *Novostršecké listy*, 1995, roč. 5, č 5, s. 15.

⁵⁸Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Osmiletá střední škola.

⁵⁹Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Pokračovací průmyslová škola.

⁶⁰Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Učňovská škola dřevodělná.

*oděvní*⁶², *Živnostenská pokračovací škola*,⁶³ *Živnostenská pokračovací škola dívčí*.⁶⁴ Existenci těchto škol dokládají archivní fondy, které jsou uchovávány ve Státním okresním archivu Rakovník. Od roku 1954 se město pyšnilo i jedenáctiletou střední školou. V roce 1968 vzniklo gymnázium.⁶⁵

⁶¹Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Učňovská škola kovodělná.

⁶²Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Učňovská škola oděvní.

⁶³Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Živnostenská pokračovací škola.

⁶⁴Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Živnostenská pokračovací škola dívčí.

⁶⁵*Gymnázium J. A. Komenského Nové Strašecí. 1954 - 1994*. Nové Strašecí, 1994, nestránkováno.

4 ŠKOLSTVÍ V NOVÉM STRAŠECÍ OD ROKU 1869

Pokrok, zapříčiněný druhou polovinou 19. století, byl spjat se zkvalitněním školství, a proto se přistoupilo k reformě, která měla upravit výuku tak, aby vyhovovala státu a jeho vzrůstajícím potřebám. V publikaci *Dějiny pedagogiky* autoři objasňují říšský zákon přijatý 14. května 1869, který upravuje vztahy obecných a měšťanských škol. „*Hasnerův zákon zaváděl osmiletou školní povinnost, rozšířil obsah vzdělání (nové vyučovací předměty), vymezil nová pravidla ekonomického a sociálního zabezpečení učitelů a zejména zřídil obecné osmileté školy a osmileté školy měšťanské, které mohly být jen tříleté, když navazovaly na nižší pětiletý stupeň školy obecné.*“⁶⁶ Tímto zákonem se ze škol farních staly školy obecné.

Po vydání školských zákonů v roce 1869 bylo nařízeno, aby byla ustanovena místní školní rada na dobu tří let v každé školní obci. Ze záznamů je zřejmé, že se škola v Novém Strašecí za přítomnosti zástupce školy učitele Libora Tollmana rozrostla roku 1873 na pět tříd. Postupem času se muselo přikročit k přesunutí dalších tříd mimo budovu školy, které bylo způsobeno vzrůstajícím počtem žactva. Na místní radu bylo od roku 1884 naléháno okresní školní radou, která žádala rozdělení obecní školy na chlapeckou a dívčí, což se podařilo v roce 1887. Tímto skutkem se však muselo přikročit k plánům na novou školní budovu.⁶⁷

První zápis z pamětní knihy obecné a měšťanské školy pochází z roku 1881, kdy školní rada hovoří o zřízení další třídy. Již v tomto roce se polemizovalo o zřízení měšťanské školy. O rok později zde byl stále předložen návrh místního rady Antonína Grünera na zřízení této školy. Školní rada se po krátkém váhání rozhodla k podání žádosti, kterou však zemský výbor zamítl. Kladná odpověď na zřízení měšťanské školy přišla výnosem c. k. zemské školní rady dne 30. března 1896.⁶⁸

Libor Pošta ve svém novinovém článku zmiňuje první den v nové škole: „*zahájení vyučování v nové školní budově byla pro Nové Strašecí velká událost a je pochopitelné, že to byl pro mnohé i pádný důvod k pořádné oslavě, když si hosté a účastníci slavnosti*

⁶⁶KASPER, Tomáš - KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-802-4724-294. s. 97.

⁶⁷POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 6. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5, č 6, s. 15.

⁶⁸*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy I., 1881 - 1916*. Uloženo v ředitelně Základní školy v Novém Strašecí, nestránkováno.

*prohlédli místnosti v nové školní budově, pospíchali do hostince J. Hála “Na knížecí“, kde se při příležitosti zahájení vyučování v nové škole konal slavnostní banket.*⁶⁹

Školní rok 1896 - 1897 přinesl rozdělení smíšené školy na obecnou školu dívčí pětitřídní a obecnou školu chlapeckou čtyřtřídní. Prozatímním ředitelem pro tento rok se stal na měšťanské a obecné škole Filip Hyšman. Každoročně lze v kronice dohledat záznamy o okresních konferencích učitelů ve Slaném. Nejdříve bývala konference pro učitele měšťanských škol a o den později pro učitele obecných škol či naopak. Jak se z kroniky dozvídáme, každoročně se konaly školní inspekce, jejichž úkol byl jasný – zjistit skutečný stav na škole. Ze zápisů je zřejmé, že inspektoři nikdy nebyli zcela nespokojeni s prací zdejších učitelů. Viditelné je propojení s katolickou církví, proto jsou v kronice podrobné záznamy o zpovědích žáků, kolik žáků k nim docházelo, z které školy a kdy zpovědi absolvovali.⁷⁰

V roce 1898 se novým ředitelem škol stal Antonín Křesina, dosavadní F. Hyšman odešel na rok do Slaného a pak se znovu stává ředitelem ve Strašecí. Mimo jiné se v tomto roce otevřela třetí třída měšťanské školy, umístěná ve druhém patře. Na žádost okresní školní rady vydala v lednu 1900 zemská školní rada usnesení, že při měšťanské škole může být zřízeno zatímní místo katechety. Teprve na počátku roku 1905 bylo proměněno místo katechety v definitivní. O měsíc později bylo vydáno povolení vyučovat v německém jazyce, proto se od ledna 1901 učilo po 3 hodinách na měšťanské škole německy. V tomto roce se konaly i první požární zkoušky, kterých se zúčastnili žáci, i učitelé.⁷¹

Na přelomu století byly v okolních vesnicích rozšířeny epidemické nemoci. Na zdejší škole byl však zdravotní stav žáků příznivý, objevilo se jen několik případů onemocnění boulemi. Zajímavé je, že v kronice lze porovnat některá data o onemocnění v novostrašeckém kraji. Ze zápisů je zřejmé, že nejhorší vlna spalniček proběhla v červnu 1892, kdy onemocnělo 52 žáků jen ze zdejší školy. Je zde i seznam dalších onemocnění jako tyfu, neštovic, mázdřivek a jiných, kde je upřesněno město (obec) a záznam, kolik dětí zde bylo jakou nemocí postiženo. Počátkem školního roku 1901-1902 bylo zavedeno vyučování v němčině v druhé třídě měšťanské školy. Od 16. října nastalo přerušení výuky

⁶⁹POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 11. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5, č 13, s. 13.

⁷⁰*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké I.*, 1881 - 1916. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

⁷¹Tamtéž, nestránkováno.

v důsledku rozšíření spalniček mezi žáky. Vyučování na obecné i měšťanské škole obnoveno 11. listopadu.⁷²

Významnou událost bylo pro novostrašecké školství otevření měšťanské školy pro dívky, jak popisuje školní kronika: „*Otevření zdejší měšťanské školy pro chlapce a zdárné výsledky školy této vyvolaly v zdejším občanstvu přání, aby vedle měšťanské školy chlapecké zřízena byla též měšťanská škola pro dívky.*“⁷³ První ročník započal v roce 1902, správa nové školy byla dána do rukou řediteli Hyšmanovi. O 8 let později byla správa v rukou ředitele znovu potvrzena. Dívčí měšťanská škola se odloučila až v roce 1912, kdy byla ustanovena funkce ředitelky, kterou získala Antonie Langová.

Každý rok byl zahajován stejným způsobem. Začátek se odehrál ve farním kostelu Narození Panny Marie, kde probíhaly slavné služby Boží. Během let se několikrát stalo, že musel být opravován zdejší kostel, a proto žáci museli chodit na mše i zpovědi do vzdálenější kaple svatého Isidora. V prvních desetiletích zemská školní rada několikrát povolila pobočky k určitým třídám.⁷⁴

Na popud okresní školní rady v listopadu 1903 muselo být zastaveno vyučování v 1. třídě obecné školy chlapecké, jelikož mezi žáky vypukla epidemie dusivého kašle. Vyučování bylo obnoveno teprve 8. ledna 1904. Od téhož roku se na zdejší škole začalo vyučovat evangelickému náboženství, kterému vyučoval kazatel Jaroslav Řepa z Kladna.⁷⁵ Učitelství sbor obecných i měšťanských škol se někdy ve svém volném času věnoval pomoci rodičům, jimž učitelé radili jak správně vychovávat své děti. K dispozici je záznam z listopadu 1911, kdy učitelé uspořádali přednášku v místním hostinci „U Lva“ na téma Rady výchovy rodinné. Na přednášku přišlo mnoho lidí nejen z města. Vedl ji místní učitel Jindra, který se snažil používat příklady, jichž by se měli rodiče vyvarovat.⁷⁶

4.1 OSOBNOST FILIPA HYŠMANA

Tento muž zasvětil svůj život nejen novostrašeckému školství, které vedl jako ředitel přes 20 let, ale i literárním dílům. Velký význam se mu v jeho době nepřikládal, a i v současnosti by o něm populace měla vědět více. V důsledku této skutečnosti jsem se rozhodla uvést stručně jeho životní pouť v této práci.

⁷²Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké I., 1881 - 1916. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

⁷³Tamtéž, nestránkováno.

⁷⁴Tamtéž, nestránkováno.

⁷⁵Tamtéž, nestránkováno.

⁷⁶Tamtéž, nestránkováno.

Filip Hyšman se narodil ve Strakonících dne 6. ledna 1851. Nejdříve studoval na reálce v Písku, v této době se spřátelil s básníkem Adolfem Heydukem. Posléze začal studovat na učitelském ústavě v Hradci Králové. V roce 1876 udělal zkoušky pro obecné školy, o rok později zkoušky absolvoval pro měšťanské školy. Jako podučitel působil v Písku, v Protivíně. V roce 1879 se stal učitelem na měšťanské škole chlapecké ve Slaném, kde zůstal až do roku 1896. Jeho aprobace byla čeština - dějepis. V tomto roce byl jmenován zatímním ředitelem nově zřízené měšťanské školy v Novém Strašecí. Dekretem vydaným zemskou školní radou byl o rok později ustanoven skutečným ředitelem.⁷⁷

Nejednalo se ale o obyčejného ředitele, napsal mnoho loutkových her, a i poezie mu nebyla cizí. Jeho záměr byl viditelně didaktický. Podílel se na spoluautorství instruktážních spisů, jež měly za cíl seznámit žáky a děti s historickým vývojem a pracovními základy určitých řemesel.⁷⁸ Hyšman byl muž mnohých kvalit, přispíval i během svého pedagogického působení do různých novin a časopisů jako byly Květy, Dětská tribuna aj. Vydal řadu knih pro děti např. Dětské radovánky, Dobré děti, Vínek z říkadel a básniček. Velký význam se mu v jeho době nepřikládalo, i v současnosti by o něm populace měla vědět více.⁷⁹ Hyšman byl autorem nejen loutkových ale i činoherních her a básní, napsal mimo jiné několik didaktických a vlastivědných článků.⁸⁰

Nejvíce spolupracoval s Antonínem Mojžíšem Lounským, mezi jejich společná díla, která by se měla zmínit, patří *Sbírka slohových úkolů pro obecné a měšťanské školy* či *Návštěva v dílnách 1-3 (1901-1903)*. Ve spolupráci s O. Paroubkem sestavil například vlastivědný spisek *Popis zevrubný království českého dle okresních hejtmanství č.I - Okresní hejtmanství slánské* aj.

Na zdejší škole odešel do důchodu v roce 1916 a přenechal ředitelské křeslo svému zástupci Janu Hronovi.⁸¹ Hyšman zemřel v roce 1922, dožil se 72 let a je pochován na hřbitově v Novém Strašecí.⁸² Dnes je, bohužel, jeho hrob již zrušen. Na Hyšmanovu

⁷⁷Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké I., 1881 - 1916. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

⁷⁸Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 2/I. - dodatky A-G. Editor Vladimír Forst. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0468-8. s. 386-387.

⁷⁹DIVOKÁ, Věra. Filip Hyšman: poutník od Otavy. Ústí nad Labem, 2011. Diplomová práce. Univerzita J.E.Purkyně. Vedoucí práce doc. PhDr. Josef Peřina, CSc. s. 11.

⁸⁰Tamtéž, s. 8-12.

⁸¹Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké I., 1881 - 1916. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

⁸²DIVOKÁ, Věra. Filip Hyšman: poutník od Otavy. Ústí nad Labem, 2011. Diplomová práce. Univerzita J.E.Purkyně. Vedoucí práce doc. PhDr. Josef Peřina, CSc. s. 10.

osobu se ale dlouho vzpomínalo, ve školní kronice je záznam o tom, že jeho žáci i ostatní kantoři se sešli na místním hřbitově v lednu 1951, aby uctili památku tohoto muže k 100. výročí jeho narození.⁸³ Dodnes jsou v muzeu v Novém Strašecí uloženy všechny jeho hry a další písemná pozůstalost.⁸⁴

4.2 NOVOSTRAŠECKÁ ŠKOLA ZA PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY:

První světová válka změnila všechny aspekty všedního života, a proto se ani školství nevyhnulo různým proměnám.

Začátek školního roku v září 1914 byl velmi ztížený. Na měšťanské škole byl v důsledku učitelských změn z rozvrhu vypuštěn například zpěv a tělocvik a žádnou mimořádností nebylo spojování tříd. Též se konaly se změny v třídnictví zapříčiněné tím, že čtyři členové učitelského sboru byli posláni k vojsku. Jmenovitě se jednalo o Josefa Chládku, Františka Tůmu, Vladimíra Fejfara a Aloise Rässlera. Zdejší katecheta Jan Mojžíš byl odvelen jako polní kurát. Pro představu dne 27. července 1914 odjelo z novostrašeckého nádraží 410 vojáků z města i okolních vesnic.⁸⁵

Učitelský sbor vynakládal velkou aktivitu, aby pomohl potřebným. Tato snaha je popsána například v případě, kdy okresní školní rada v srpnu 1914 posílala dopis o doporučení zřízení útulků jako opatroven pro malé děti. Ředitel okamžitě jednal s místní školní radou, která s tímto záměrem též souhlasila. Nejdříve ale museli zjistit, zda by byl útulek využit. Byla vystavena i veřejná vyhláška, avšak nikdo se nepřihlásil, a proto ze záměru nakonec sešlo. Učitelský sbor, podporovaný místní školní radou, se i nadále snažil být iniciativní, v důsledku toho byla uspořádána veřejná sbírka pro chudou mládež.

Dalším příkladem pomoci potřebným je zřízení polské školy. Na počátku listopadu přijelo do města 96 uprchlíků z Haliče. Dne 7. prosince bylo místní radou schváleno zřízení polské školy pro děti polských uprchlíků. Byla zřízena ve „Vynálezu“, což byla okresní stravovna. Otevřena byla o týden později, tedy 14. prosince, a zapsalo se do ní 42 dětí, které vyučoval polský učitel. Tento rok byla připravena Vánoční besídka i pro polské děti. Na konci ledna však byla polská škola zavřena, jelikož se zjistilo 6 podezřelých

⁸³ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké I.*, 1881 - 1916. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

⁸⁴ Městské muzeum Nové Strašecí, archivní krabice Osobnosti 4/ 2000 (3), číslo 5597.

⁸⁵ Tamtéž, nestránkováno.

případů onemocnění.⁸⁶ Nové Strašecí chtělo pomáhat i nadále, a proto byla od června 1915 ve městě zřízena škola pro izraelské vystěhovalce. Učilo se v jedné místnosti poskytnuté od místního obchodníka. Izraelský učitel měl na starost 25 dětí. Do třetice byla zřízena v dubnu 1918 škola pro italské uprchlíky z Tyrol, vyučováno bylo na žádost okresního hejtmanství ve Slaném celkem 26 dětí různého věku. Hodiny převzala italská učitelka, prostory poskytla měšťanská a obecná škola chlapecká.⁸⁷

Učitelé zdejší školy během války odváděli jedno procento služného Červenému kříži, další půl procento dávali pro sirotky po padlých učitelích. Museli se podílet na veřejném životě, někteří z nich měli povinnost sepisovat úrodu a jiné hmotné věci. Sami se podíleli na několika sbírkách. Mimo jiné museli přispívat na válečné půjčky, kterých bylo ve městě do konce války celkem sedm. Další nedostatky se projevíly na přelomu let 1916/7, kdy se město potýkalo s malými zásobami petroleje, v důsledku čehož bylo pozastaveno večerní vyučování. Tento rok se stal novým ředitelem měšťanské a obecné školy chlapecké dlouholetý učitel a zástupce ředitele Jan Hron. Další neočekávané události nastaly na počátku roku 1918, kdy přišly problémy spojené s nedostatkem zásob uhlí na zdejší školy, proto muselo být vyučování často přerušováno. Soustavně se začalo vyučovat až na konci ledna.⁸⁸

Zajímavé je, že ve školní kronice lze najít i informace o dění ve městě, příkladem je zmínka o konfiskaci největšího zvonu vojáky, který tam visel 100 let, pro válečné účely.⁸⁹

4.3 MEZIVÁLEČNÉ OBDOBÍ

Na konci září 1918 postihla celé město epidemie španělské chřipky. Onemocněly celé rodiny, skoro celý učitelský sbor a dokonce i přes 50 % celkového počtu žáků na měšťanské a obecné škole. Následkem epidemie byla na polovinu října škola zavřena okresním hejtmanstvím ve Slaném. Prázdniny se však protáhly kvůli nedostatku paliva. Proto se žáci vraceli již do jiné školy – československé. Válka za sebou zanechala rozpadlou habsburskou monarchii, z níž vyrostl nejen Československý stát. Po válce byly spojené třídy znovu rozděleny na chlapecké a dívčí. Politické dopady byly zřetelnější,

⁸⁶*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké II.*, 1916-1940. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

⁸⁷*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké II.*, 1916-1940. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

⁸⁸Tamtéž, nestránkováno.

⁸⁹Tamtéž, nestránkováno.

avšak ve školní oblasti se nic podstatného nezměnilo. Bezprostředně po vzniku Československa byla zachována podoba školství před rokem 1918.⁹⁰ Bylo vydáno jen několik novel a vyhlášek, na jejichž popud se pozvolna tato oblast modifikovala. Teprve v roce 1922 byl přijat tzv. Malý zákon, který upravoval nové poměry. Malý školský zákon uzákonil osmiletou školní docházku, stanovil povinné předměty pro školy občanské, jak se od této chvíle začaly nazývat školy měšťanské a posléze upravoval i maximální počet žáků ve třídě a několik dalších kritérií.⁹¹

Záznamy z kroniky dlouho mlčí, první zmínka o poválečném období se datuje do května 1925. Popisuje se zde návštěva 20 slovenských učitelů, kteří přišli z východní části Slovenska, seznámili se s prostředím školy a navštívili výstavu žakovských prací. O den později se tito učitelé účastnili hospitace ve všech třídách chlapecké školy měšťanské. Návštěva měla za úkol zlepšení školství našich sousedů, kteří se měli v hodinách přiučit daným způsobům výuky.⁹²

V listopadu 1926 ministr školství a osvěty Milan Hodža ustanovil změnu v počátku ranního vyučování. Vyučovat se začalo od půl deváté.⁹³

Rok 1926 přinesl obměnu ředitelského křesla na zdejší škole, post ředitele připadl Františku Tůmovi, jenž v této funkci setrval do roku 1955. V meziválečném období lze na stránkách kroniky nalézt případy epidemií, jako tomu bylo například na počátku školního roku 1929. V říjnu se u žáků objevily nakažlivé nemoci jako spála a záškrť. Do konce měsíce onemocnělo přes 40 žáků, v důsledku počtu onemocnělých okresní zdravotní rada nařídila zavření školy na 14 dní.⁹⁴

Počátek vyučování roku 1930-31 byl ovlivněn zavedením nových učebních osnov na obecných školách. Výnosem Ministerstva školství byla na obecných školách zavedena od roku 1931 pětiletá docházka, čímž nahradila čtyřletou.⁹⁵

V březnu 1935 byl celý kraj postižen chřipkovou epidemií, což zapříčinilo onemocnění více jak 30% žáků. V tomto případě se však vyučování nerušilo.⁹⁶

⁹⁰*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké II.*, 1916-1940. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

⁹¹KASPER, Tomáš - KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-802-4724-294. s. 198-199.

⁹²*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké II.*, 1916-1940. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

⁹³Tamtéž, nestránkováno.

⁹⁴Tamtéž, nestránkováno.

⁹⁵ZŠ J. A. Komenského. *Sborník 100 let budovy školy v Novém Strašecí*. Nové Strašecí, 1997. s. 10.

⁹⁶*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké II.*, 1916-1940. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

Na konci května 1937 se konalo cvičení civilní protiletecké obrany v celých středních Čechách. Evakuace školy započala, když žáci uslyšeli alarm, poté se seřadili a poklusem se svými učiteli doběhli do třešňovky u jatek, kde se schovali na jednu a půl hodiny pod živý hustý plot.⁹⁷ Květnový zápis z roku 1937 je posledním až do protektorátního zřízení.

4.4 ŠKOLSTVÍ V NOVÉM STRAŠECÍ V OBDOBÍ PROTEKTORÁTU

Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Moravy a obsazení našeho území německými vojsky se změnilo mnohé. Školství od roku 1939 prodělalo mnoho změn. Na počátku září byly všechny školy uzavřeny. Měšťanská se dočkala otevření 9. října, obecná o týden později. Byl vytvořen tzv. „doháněcí rozvrh“, jenž měl za úkol doučit zanedbané učivo, způsobené neočekávanými prázdninami na počátku školního roku. Preferovaly se hodiny českého jazyka a matematiky, hodiny se braly na úkor jiných předmětů, jako byla například tělovýchova, ruční práce či občanská nauka. Další neočekávané prázdniny přišly na přelomu roku, jelikož byla krutá zima. V únoru již nebylo topivo, a proto byl ministr školství nucen dát tzv. mrazové prázdniny, které trvaly téměř další měsíc. Provizorně se vyučovalo i nadále v březnu, kdy se žáci scházeli dvakrát týdně v nevytopených místnostech a vyučování bylo mnohdy pouze polodenní.⁹⁸

V prvním zápise v kronice o roku 1940 nalézáme, že: „*O prázdninách byly pro obě školy ve sklepních chodbách upraveny protiletecké kryty, které byly opatřeny fošnovými okenicemi, lékárníčkou a vodou. Zkouškami bylo shledáno, že jsou vhodné a způsobilé chránit proti sekundárním zásahům.*“⁹⁹ Mimo jiné byly provedeny uvnitř budovy a v její blízkosti změny, nápisy měly dvojjazyčné znění a odstraňovaly se busty i jiné symboly spjaté s dřívější dobou.¹⁰⁰

Jan Černý popisuje ve své publikaci ztížené podmínky pro žáky i učitele: „*Teprve školní rok 1940/1941 přinesl zákazy starých učebnic a vyřazování závadných knih ze školní knihovny. Odvezeny byly do Slaného. Žáci si museli všechnu učební látku zapisovat z výkladu učitele.*“¹⁰¹

⁹⁷Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké II., 1916-1940. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

⁹⁸Tamtéž, nestránkováno.

⁹⁹Tamtéž, nestránkováno.

¹⁰⁰Tamtéž, nestránkováno.

¹⁰¹ČERNÝ, Jan. *Mají od starodávna na pečeti hlavu člověčskou: vybrané kapitoly z dějin města Nového Strašecí*. Rakovník: Státní okresní archiv Rakovník, 2013. ISBN 978-80-903054-3-4. s. 252.

V červnu 1941 byl například pořádán tělovýchovný kurz pro učitele a pracovníky školy, konaný z iniciativy okresního školního inspektora Václava Krátkého. Jednalo se nejen o teoretický výklad, v kurzu byly praktické ukázky správných cviků aj.¹⁰²

Rok 1941 přinesl pro měšťanské školy hned několik změn. Výnosem ze srpna tohoto roku bylo definitivně zrušeno označení měšťanská škola, jejíž název byl změněn na školu hlavní. Jan Černý ve své publikaci doplňuje, že: „*Předtím se uplatňoval název školy újezdní, každá měšťanka měla obvod okolních škol obecných, z nichž do ní žáci mohli vstoupit. Novostrašecká újezdní škola měla přiděleny kromě Strašecí Čelechovice, Rudu a Rynholec.*“¹⁰³

V tomto roce přišla i redukce tříd na školách hlavních a obecných, žáci ze zrušených tříd byli přiřazeni do příslušných tříd školy dívčí. Učitelé na zdejší škole to neměli o nic jednodušší, jako zaměstnanci státní správy museli zaslat úřední doklady o árijském původu. Nadále všichni museli absolvovat zkoušky z německého jazyka, v důsledku nárůstu počtu hodin němčiny ve vyučování. O prázdninách museli učitelé pracovat tam, kde je bylo potřeba, povětšinou na poli. Učitelé i žáci se podíleli na různých sbírkách, nebo sběru odpadu, podobně, jako za 1. světové války. Události dospěly i ke zrušení místní školní rady v prosinci 1943. Další rok přinesl sloučení chlapeckých a dívčích škol hlavních, čímž vznikla smíšená hlavní škola s ředitelem Antonínem Fričem, který do konce okupace vystřídal Františka Tůmu.¹⁰⁴

Významnou změnou se stal počátek květnových událostí, kdy se škola stala útočištěm uprchlíků. Konec války je zde popisován takto: „*Dne 5. května počal převrat v městě. Ve škole, zejména na školním dvoře bylo mnoho německých vojáků odzbrojeno a zjišťována příslušnost k SS. Prohlídky konali partyzáni, kteří se stáhli z lesů do města... Rovněž u německých uprchlíků ve škole ubytovaných konány prohlídky a závadné věci, zejména zbraně jim odejmuty.*“¹⁰⁵

Odchod uprchlíků ani události následující nejsou do června popisovány. Nový počátek ve vyučování nastal až 12. června. Budova musela být totiž řádně vyčištěna a vydezinfikována, jelikož byla po svých dřívějších obyvatelích ve špatném stavu.¹⁰⁶

¹⁰² *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III., 1940-1960.* Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹⁰³ Tamtéž, s. 253.

¹⁰⁴ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III., 1940-1960.* Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹⁰⁵ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁰⁶ Tamtéž, nestránkováno.

4.5 JAROMÍR MERHAUT

Druhou zajímavou osobností, kterou bych chtěla zmínit, je novostrašecký učitel Jaromír Merhaut. Narodil se 20. března 1896 v Hnidousích, v Čechách. Školní docházku plnil v tamní pětileté škole, poté pokračoval v chlapecké měšťanské škole v Kladně. Na této škole 14. července 1914 dosáhl vysvěcení dospělosti, tzn. že odmaturoval.¹⁰⁷

Po škole a po vypuknutí 1. světové války se stal součástí Kladenského kamenouhelného těžářstva, kde pracoval jako domobranec. Nakonec se ale do války zapojil aktivně, když v roce 1919 dobrovolně vstoupil do činné služby vojenské proti Maďarsku. Jako dobrovolník byl ve Francii u 22. legionářského pluku. Po svém návratu se vrátil k touze po vzdělávání a nechal se zapsat do Vysokého učení technického, konkrétně do oboru strojního inženýrství.¹⁰⁸

Učení ale nedokončil z rodinných důvodů. Zkoušku učitelské dospělosti a způsobilosti pro obecné školy, jakož i odbornou zkoušku pro školy měšťanské vykonal v Praze. Tímto okamžikem v podstatě začala Merhautova učitelská kariéra. Původně pracoval jako výpomocný učitel na obecní škole v Košťanech. Poté byl roku 1928 přeložen do Teplic, na měšťanskou školu chlapeckou. Zde pracoval, dokud nebylo na základě mnichovské dohody území zabráno Němci.¹⁰⁹

Merhaut ale nechtěl za spěchu opustit zabrané pohraničí. Důvodem byla jeho manželka, Milada Merhautová, která byla Němka, a do Čech se jí moc nechtělo. Po čase se stalo, že Merhaut zůstal jediným českým učitelem v pohraničí. Dokonce se po uzavření české školy pokoušel o její znovuotevření, ale nabráním 468 žáků přecenil své schopnosti. Ani německé úřady nebyly jeho iniciativou nadšeny a v podstatě mu doporučily, aby změnil prostředí své působnosti. Tak se i stalo.¹¹⁰ Do měšťanské školy chlapecké v Novém Strašecí jej ustanovovacím dekretem přeložil okresní školní výbor. Zde byl od 1. ledna 1939.¹¹¹

Co se jeho osobní linie týká, dalo by se říct, že lehké to moc neměl. Důvodem byla jeho již zmiňovaná německá manželka. Po odchodu do Strašecí nastalo to, co úzce

¹⁰⁷ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké II.*, 1916-1940. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹⁰⁸ ZOBALOVÁ, Marta. Článek Novostrašecké drama: Příběh novostrašeckého učitele Vladimíra Merhauta – 1. část. *Novostrašecké listy*, roč. 5, č. 21, s. 22.

¹⁰⁹ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké II.*, 1916-1940. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹¹⁰ ZOBALOVÁ, Marta. Novostrašecké drama: Příběh novostrašeckého učitele Vladimíra Merhauta – 1. část. *Novostrašecké listy*, roč. 5, č. 21, s. 22.

¹¹¹ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké II.*, 1916-1940. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

souviselo s protiněmeckou náladou tehdejšího válečného období. Rodina Merhautova si zde nenašla mnoho přátel a jeho manželka si tu v podstatě nikdy nezvykla. Bydleli v nehostinných podmínkách, v bytě kde bylo vlhko a plíseň. V důsledku těchto věcí jeho manželka onemocněla zánětem žláz. Milada věděla, že na tom zdravotně není nejlépe. Proto se chtěla odstěhovat zpět do Sudet. K tomu bylo ovšem potřeba mít říšské občanství. Poslala tedy žádost na Oberlandrat. Panu Merhautovi se ale nechtělo opouštět Strašecí a práci učitele. Proto Milada zažádala o německou příslušnost s tím, že od manžela odejde a bude žít u své matky v Oseku. Pan Merhaut, kterému přišel z Oberlandratu dotazník informující ho, že rozhodnutí o povolení občanství je v podstatě v jeho rukách, jelikož když nejsou rozvedeni, má dát povolení manžel. Po váhání nakonec dotazník vyplnil. Během vyřizování žádosti, které se vleкло, se zdravotní stav Milady zhoršil tak vážně, až se i úředník Oberlandratu podařilo obměkčit a povolili alespoň převoz. V roce 1942 paní Milada nakonec nemoci podlehla, zemřela v Oseku u své matky. Po smrti jeho manželky následovala krušná léta. Hrnuly se na něj dotazníky, které se týkaly jeho přestupu k říšské příslušnosti. Pan Merhaut poslal jasnou zprávu německým úřadům, že svou národnost měnit nehodlá, poněvadž nemá již k přestupu důvod. Reakcí Gestapa byla otevřená výhrůžka, díky které se Merhaut začal obávat o svůj život. Po sílícím se tlaku, který na něj Němci v tom čase kladli, se pan Merhaut zhroutil a říšské občanství přijal. Následovalo jeho přeložení na německý školní úřad a práce tajemníka školního inspektora.¹¹² Po válce došlo k tomu, čeho se obával. Byl zatčen a podroben trestnímu vyšetřování - tak jako ostatní Němci. Po rychlém propuštění byl odvezen i s dalšími do pohraničí.¹¹³

Pan Merhaut se ale do Strašecí z neznámého důvodu znovu vrátil. Byla potřeba jeho pomoc na různých místech, nakonec našel své uplatnění jako výpomoc ve mlýně. Během této doby nelenil a požádal si o znovunabytí českého státního občanství. Muselo být doloženo i jeho chování během okupace, to mu dosvědčili jeho kolegové učitelé, kteří se zaručili za jeho loajálnost Čechům. Poválečná byrokracie však po několika měsíčním maratonu jeho žádost nepřijala. Důvodem byl chaos v tehdejší samosprávě. To mělo za následek odvezení pana Merhauta do nemocnice z důvodu srdeční slabosti, kde jej

¹¹²ZOBALOVÁ, Marta. Novostrašecké drama: Příběh novostrašeckého učitele Vladimíra Merhauta – 2. část. *Novostrašecké listy*, roč. 6, č 1, s. 19.

¹¹³ZOBALOVÁ, Marta. Novostrašecké drama: Příběh novostrašeckého učitele Vladimíra Merhauta – 3. část. *Novostrašecké listy*, roč. 6, č 2, s. 19.

ovšem odmítli ošetřit pro jeho říšskou příslušnost. Musel být odvezen do Dubí, kde byl internační tábor.¹¹⁴

Kdy se jeho zdravotní stav zlepšil, pokračoval v boji o své české občanství. To mu ale nebylo nikdy navraceno. Zemský národní výbor zamítl jeho odvolání. Nicméně toto odmítnutí už pana Merhauta nezastihlo. Jeho tělo našli 30. dubna 1947 jeho muzejní kolegové.¹¹⁵

4.6 OD ROKU 1945 DO ROKU 1960

Poválečné následky se musely řešit v průběhu nového školního roku. Místní národní výbor prozkoumával chování učitelského sboru v době okupace. Výbor dospěl k názoru, že k žádnému pochybení nedošlo. Dávaly se do pohybu události, které byly přednostní. Mezi ně patřily děti, které se německým zaviněním nedostaly do měšťanské školy, měly být následně přijaty. Trvalo celý následující školní rok, než se vše uklidnilo, třídy již nebyly spojovány a nekonalo se polodenní vyučování.¹¹⁶

Školní rok 1946 - 1947 se nesl v duchu 50. výročí vzniku měšťanské školy. Mimo jiné došlo k rozdělení měšťanské školy na dívčí a chlapeckou dle výnosu zemské komise. Učitelé nastoupili o letních prázdninách do pracovních brigád, které měly sloužit, jak je v kronice psáno, „k budovatelské činnosti“. Tento školní rok přivítala měšťanská škola návštěvu 3 anglických poslanců, kteří měli studovat zdejší české poměry. Zajímavým dnem byl 29. únor 1948, kdy ve škole proběhla jednodenní stávka dle směrnic ROH – odborového hnutí.¹¹⁷

Rok 1948 přinesl i nový školský zákon, který měl za úkol poskytovat jednotnou výchovu a vzdělání. Popsán je takto: „*Od 1. 9. 1948 došlo k oddělení prvních pěti tříd a vznikla tzv. národní škola. Další čtyři třídy se osamostatňují pod názvem střední škola.*“¹¹⁸ Tímto zákonem se tedy první stupeň, tedy obecná škola přeměnil na národní školu a druhý stupeň byl změněn na střední školu chlapeckou.¹¹⁹ Rok 1950 přinesl spojení chlapecké a dívčí střední školy, poprvé se lze setkat i se závěrečnými zkouškami, které

¹¹⁴ZOBALOVÁ, Marta. Novostrašecké drama: Příběh novostrašeckého učitele Vladimíra Merhauta – 4. část. *Novostrašecké listy*, roč. 6, č 3, s. 23.

¹¹⁵ZOBALOVÁ, Marta. Novostrašecké drama: Příběh novostrašeckého učitele Vladimíra Merhauta – 5. část. *Novostrašecké listy*, roč. 6, č 4, s. 20.

¹¹⁶*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III.*, 1940-1960. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹¹⁷Tamtéž, nestránkováno.

¹¹⁸Gymnázium J. A. Komenského Nové Strašecí. Sborník 1954 - 1994. Nové Strašecí, 1994, nestránkováno.

¹¹⁹*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III.*, 1940-1960. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

měly za úkol ukončovat devítiletou školní docházku – jednalo se o zkoušku ze tří povinných a jednoho volitelného předmětu. Ředitelem této školy se stal Jaroslav Matoušek, který působil na určeném místě do roku 1955.¹²⁰ V roce 1952 se spojila škola národní a střední, čímž započala existence devítileté národní školy a střední školy v Novém Strašecí, spojené jedním ředitelstvím.¹²¹

Novým školským zákonem z dubna 1953 se zdejší škola přeměnila na tzv. osmiletou střední školu, jež byla i nadále pod společnou správou. Jak se však později ukázalo, nesplnila daná očekávání.¹²²

V listopadu téhož roku se na škole objevila infekční žloutenka. Členové zdravotnických hlídek zvyšovali hygienická opatření, která se měla přesně plnit. Ani tyto hlídky nedokázaly zabránit rozšíření infekce, a proto se muselo v únoru 1954 přistoupit k týdennímu uzavření školy a k dezinfekci všech učebních prostor.¹²³ I bývalá učitelka Hejnová vzpomíná na zdravotní péči od roku 1955 ve škole: „*Během mé několika-roční praxe na této škole se několikrát objevily chřipkové epidemie, které donutily školu uzavřít. Nejhorší byla ale holandská chřipka. Postiženo bylo mnoho žáků školy, mimo jiné byl skolen skoro celý pedagogický sbor, kromě mě a mé kolegyně Tesárkové. S případy horších onemocnění, které byly dříve, jsem se již na této škole nesečkala.*“¹²⁴

Počátek školního roku 1955-6 se stal ředitelem školy Zdeněk Zahradníček. Za jeho působnosti započala v říjnu roku 1955 na zdejší škole činnost „Družiny mládeže“. Průměrná docházka žáků byla ve školním roce okolo 22, jednalo se zejména o žáky 1. – 5. tříd. Družina byla využívána především dětmi pracujících matek. V tomto školním roce bylo pořádáno mnoho přednášek, jedna z předních se zabývala prevencí proti nemocem, jako byla chřipka.¹²⁵

Od padesátých let škola dbala o estetickou výchovu. Náplní žáků bylo především upravovat výzdobu svých tříd a podílet se na květinové výzdobě i na přeměnách nástěnek, které měly informovat o tehdejších nejdůležitějších událostech. Mimo jiné se začala

¹²⁰ Gymnázium J. A. Komenského Nové Strašecí. Sborník 1954 - 1994. Nové Strašecí, 1994, nestránkováno.

¹²¹ ZŠ J. A. Komenského. *Sborník 100 let budovy školy v Novém Strašecí*. Nové Strašecí, 1997, s. 10.

¹²² *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III.*, 1940-1960. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹²³ Tamtéž, nestránkováno.

¹²⁴ Dle rozhovoru s Jiřinou Hejnou, vedený autorkou Zuzanou Lajpertovou, dne 21. 3. 2014, v Novém Strašecí.

¹²⁵ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III.*, 1940-1960. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

zlepšovat i zdravotnická výchova. Pro představu můžeme uvést příklad – každý z žáků na prvním stupni měl svůj ručník, což do té doby nebylo obvyklé.¹²⁶

Od padesátých let dvacátého století začala spolupráce školy s místním Dětským domovem, mnozí z učitelů domov několikrát týdně navštěvovali. Snažili se pozorovat chování dětí a pomoci vychovatelům příslušnými radami ke zlepšení kázně a výchovy.¹²⁷

Rok 1959 přinesl změnu ředitele, stal se jím Eduard Feireisl, jenž tuto školu povznesl, jelikož jeho hlavní náplní bylo realizování experimentů ve vzdělání. O tomto řediteli se zmínila i učitelka Jiřina Hejná, která ho popsala takto: „*Byl to muž mnoha kvalit. Ledacos si během své dlouhé pedagogické praxe přečetl, i zahraniční díla zabývající se pedagogikou. Uměl výborně anglicky a německy, jelikož jako ročník 1921 byl tzv. totálně nasazen. Za námi mladými učitelkami chodil s různými nápady, které se měly aplikovat na naši škole. Jednalo se o kombinaci toho, aby děti byly zároveň vychovávány. Když se připravovala nová látka, vedl nás k tomu, že má být upravena tak, aby k výsledku došli sami žáci. Dveře od naší školy se nadhodnoceně ani nezavřely, jelikož bylo mnoho lidí, které tyto experimenty ve výuce zajímaly.*“¹²⁸

4.7 OD VZNIKU ČSSR DO ROKU 1989

Velký důraz byl v kronice věnován roku 1960, kdy byla přijata nová ústava, podle níž se základní škola vydělila na první a druhý stupeň. Nový školský zákon změnil též název školy na Základní devítiletou školu v Novém Strašecí.¹²⁹ Základní vzdělání se od školního roku 1960-61 prodloužilo na devět let. Ústava poskytovala bezplatné vzdělání všem. Následkem tohoto počínu byly bezplatné učebnice a školní potřeby.¹³⁰

Pravidelně se od téhož roku scházela školní pedagogická rada. Statistické záznamy dokládají, že povětšinou se konala šestkrát do roka. Náplň rady byla v zásadě stejná, v obsahu se jednalo zejména o výchovu žáků a o jejich vedení k samostatné práci. Řešily se zde i kázeňské problémy a jejich postihy.¹³¹

¹²⁶ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III.*, 1940-1960. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹²⁷ Tamtéž, nestránkováno.

¹²⁸ Dle rozhovoru s Jiřinou Hejnou, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 21. 3. 2014, v Novém Strašecí.

¹²⁹ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III.*, 1940-1960. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹³⁰ KASPER, Tomáš - KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-802-4724-294. s. 248-250.

¹³¹ *Kronika ZDŠ a SVVŠ, 1960 – 2000*. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí. s. 71.

V roce 1967 byly vydány další školní plány, které upravovaly počty hodin v určitých předmětech. Na prvním stupni byly zvýšeny hodiny tělesné výchovy, ve čtvrté a páté třídě bylo zrušeno psaní. Občanská výchova byla dána do osnov až posledním dvěma ročníkům na druhém stupni. Upraveny byly i pracovní vztahy učitelů, kterým se závazek snížil v pracovním týdnu o jednu vyučovací hodinu. Pro učitele první až páté třídy to znamenalo snížení na 23 hodin týdně. U učitelů šestých až devátých tříd se jednalo o snížení na 21 hodin týdně.¹³² Větší důraz byl kladen na lékařskou péči, což dosvědčují záznamy o pravidelných půlročních prohlídkách žáků, konaných od šedesátých let, jež dokládá rozhovor s Jiřinou Hejnou.¹³³

Ve dne 28. října 1968 byl schválen zákon o federálním uspořádání republiky. Celkovým následkem těchto změn bylo zřízení ministerstva školství ČSR, jehož prvním ministrem se stal profesor Vilibald Bezdíček.¹³⁴

Zajímavostí například je, že počet absolventů, kteří opustili ZDŠ v roce 1968-9, tvořilo bez ukončeného vzdělání přes 15 % zdejších žáků.¹³⁵ Školní rok 1970-1 přinesl jisté oživení v tom, že ředitel Feireisl provedl průzkum žakovských postojů. Dle průzkumu se přišlo na to, že neoblíbenějším předmětem se stala hudební výchova, neobtěžnějším chemie a nejnudnějším fyzika. Zavedeny byly také nepovinné předměty od 7. třídy, na výběr byly jazyky, cvičení z matematiky či češtiny nebo praktická cvičení jako vaření či dílny. Od sedmdesátých let se na zdejší škole podporovalo dopisování žáků s žáky ostatních socialistických zemí. Ředitel Feireisl se hojně zabýval experimentální výukou.¹³⁶

Experimentální výuku popisuje i současný ředitel Hajný: *„Naše škola byla tzv. pilotní – jako pilotní škola zde bylo zavedeno vyučování množin o 5 let dřív. Pokud se nemýlím, oficiálně se do ostatních škol množiny dostaly až v roce 1976, zdejší škola se tím začala zabývat od roku 1971. Od 60. let se zkoušely různé pedagogické experimenty, například polo odborné vyučování na prvním stupni. Většinou se experimenty povedly a zvýšily úroveň žáků ve vzdělání. Ředitel Feireisl v tomto ohledu naši školu pozdvihl, poněvadž na experimenty byl přeborník.“*¹³⁷

¹³² *Kronika ZDŠ a SVVŠ, 1960 – 2000.* Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, s. 70-71.

¹³³ Dle rozhovoru s Jiřinou Hejnou, vedený autorkou Zuzanou Lajpertovou, dne 18. 1. 2014, v Novém Strašecí.

¹³⁴ *Kronika ZDŠ a SVVŠ, 1960 – 2000.* Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, s. 73.

¹³⁵ Tamtéž, s. 71.

¹³⁶ Tamtéž, s. 103.

¹³⁷ Dle rozhovoru se Stanislavem Hajným, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 21. 3. 2014, v Novém Strašecí.

Aby se zde nejednalo pouze o výčet informací a událostí, které zdejší školu postihly, přikládám úryvek z rozhovoru s učitelkou Hejnou, která se rozpovídala o školních pomůckách a domluvě s rodiči žáků: „*Od poloviny 50. let, kdy jsem započala učit na novostrašecké škole, si rozpomínám, že učebnice byly hezky barevné, obrázkové, některé dokonce vázané – a jak jsme zvyklí i dnes, na konci kapitoly byly otázky, aby si žáci sami uvědomili, na co zapomněli. Používaly se malé notýsky, které žáci dostávali společně s učebnicemi na začátku školního roku. Do notýsku se zapisovaly důležité informace a dávaly se tam místo známek obrázky z tiskátek, my jsme měli k dispozici jahůdkové a bramborové tiskátko. Postupem tříd byla zavedena žákovská knížka, která byla používána i na poznámky a informování o žákově chování. Spolupráce s rodiči byla mnohem snadnější než v dnešní době, stačilo požádat právě prostřednictvím žákovské knížky o konzultaci s rodiči, kteří vždy dorazili bez větších problémů co nejdříve.*“¹³⁸

V prostorách školy byl v roce 1972 zřízen školní klub, který zajišťoval celodenní výchovný systém. Dohled byl svěřen do rukou zástupce ředitele a výchovného poradce Karla Čížka. Od roku 1976 se začal na popud žákovské samosprávy vydávat školní časopis Školáček, který schválil Karel Čížek. Časopis informoval o dění ve škole, o umístění žáků na olympiádách v různých předmětech. Na začátku byla vždy nějaká básnička, písnička. Velký zřetel dávali žáci na obrázky a na různé osmisměrky, křížovky, s kterými si pak zábavně krátili přestávky. Žáci sami do časopisu přispívali svými vymyšlenými příběhy, povětšinou se jednalo o pohádky. Za zmínku stojí, že vychází dodnes.¹³⁹

V osmdesátých letech se začíná měnit povaha záznamů, převažují především statistické údaje, finanční příspěvky sdružení rodičů, přehledy sportovních závodů, včetně pionýrských. Od roku 1983 působil na místě ředitele Karel Hůlka, jež ve funkci vydržel 5 let. V tomto desetiletí se začaly projevovat nedostatky v pracovním vyučování, jelikož jej neměl kdo vyučovat. Další problém nastal roku 1986, kdy bylo málo kvalifikovaných učitelů fyziky.¹⁴⁰

Základní škola začala více spolupracovat s ostatními výchovnými organizacemi ve městě, zejména s mateřskou školou, se kterou se zlepšily její vztahy. Ve školním roce 1988-9 se stal ředitelem Stanislav Hajný, vedl základní škol až do současnosti. Důležitým aspektem bylo zprovoznění pionýrského domu, dnešního Domu dětí a mládeže. V důsledku tohoto počínu byl zrušen celodenní výchovný systém a tím i počet členů

¹³⁸Dle rozhovoru s Jiřinou Hejnou, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 21. 3. 2014, v Novém Strašecí.

¹³⁹Kronika ZDŠ a SVV, 1960 – 2000. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, s. 194.

¹⁴⁰Tamtéž, s. 272- 315.

dodržujících dohled nad žáky. V tomto roce také započal experiment ve výuce pracovního vyučování ve třídách. Obsah spočíval v tom, že místo výuky prací na pozemku byli žáci seznamováni se základy programování a obsluhy počítače.¹⁴¹

Další změny nastaly až na počátku 90. let, a proto již nejsou předmětem této práce.

¹⁴¹*Kronika ZDŠ a SVV, 1960 – 2000. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, s. 316-327.*

5 NOVOSTRAŠECKÉ ŠKOLNÍ BUDOVY

Za své existence byly školy v Novém Strašecí umístovány různě. Ze záznamů je zřejmé, že místní školy byly od dávných dob spojeny s okolím kostela Narození Panny Marie. Doloženo je například, že na počátku 18. století došlo ke stavbě školy, která však v roce 1713 byla požárem zničena. Většina budov v této době byla dosud dřevěná. Je to jeden z důvodů, proč školní budovy neměly ve městě dlouhého trvání.¹⁴²

Po dalších požárech v letech 1811 a 1812 se „škola“ přesunula na radnici, provizorně i do měšťanských domů a hostinců, kde se vyučovalo. Jak jsem již zmínila v kapitole Dějiny města Nového Strašecí, jsou k dispozici prameny potvrzující stavbu nové školní budovy, která byla dokončena v říjnu 1819, a až do konce roku 1876 byla nazývána školou farní a používala se až do zahájení provozu nové školní budovy na náměstí. Jedná se o budovu dnešního muzea, vedle kostela. Posléze měla i jiné využití, jak Jan Černý ve svém článku uvádí: „*Dům číslo popisné 123, dnešní muzeum, sloužil pro školní potřeby až do druhé světové války, tedy i poté, co se odtud v roce 1897 odstěhovaly obecné školy do nové budovy na náměstí.*“¹⁴³

5.1 NOVÁ ŠKOLNÍ BUDOVA

Již od počátku osmdesátých let 19. století probíhala jednání o nové škole. O výstavbě budovy bylo vedeno mnoho rozhovorů a do oběhu bylo dáno několik alternativ. Mezi významnější patřila přestavba původní školy, což by znamenalo menší náklady pro město. V roce 1894 však přišlo konečné rozhodnutí o výstavbě zcela nového objektu. Bylo vybráno místo na náměstí. Domluveno bylo postavit budovu, která bude mít více místností, než kolik bylo v danou chvíli potřeba pro měšťanskou a obecnou školu. Celkové náklady na výstavbu školy byly 160 000 korun. Obec posléze musela vykoupit několik domů, za které zaplatila dalších 31 000 korun, tak se konečně mohlo přikročit ke stavbě. Kvůli této výstavbě nové školní budovy se město zadlužilo, jelikož si muselo půjčit od pražské městské spořitelny. Splacení tohoto dluhu trvalo několik let. Jedním z následků zadlužení byla snaha místní rady o přírážky z přímých daní.¹⁴⁴

¹⁴²ZŠ J. A. Komenského. *Sborník 100 let budovy školy v Novém Strašecí*. Nové Strašecí, 1997. s. 5-6.

¹⁴³ČERNÝ, Jan. *Novostrášecké školy a školní budovy*. *Novostrášecký měsíčník*. 2010, Roč. 14, č. červen, s. 28.

¹⁴⁴VACEK, František. *Dějiny města Nového Strašecí*. Vyd. František Soukup, Kladno 1930. Garn: Brno 2013. s. 445-446.

Nová budova vznikla v nároží Komenského náměstí a Kostelní ulice. Stavbou byl pověřen zednický mistr Vojtěch Molek, nejspíše ji ale projektoval Ing. Švejcar.¹⁴⁵

Jan Černý popisuje stavbu takto: „Šlo o významný zásah do urbanismu. Na místě několika přízemních měšťanských domků se stavěla dvoupatrová mohutná dvoukřídlá budova, jež zásadně změnila vzhled města a dodnes jde bezesporu o nejtýpější dominantu Nového Strašecí. Stavbě vévodí tehdy módní věž, jež zvýrazňuje nároží kompozičně zdařilé budovy jak v pohledu z náměstí, tak od kostela. Novorenesanční fasáda už neodmyslitelně k našemu náměstí patří a busta J. A. Komenského, kterou najdeme již na nejstarších fotografiích z počátku 20. století, je zcela příznačná. Není sice zakomponována do původního výkresu z roku 1895, avšak ten například zase předpokládal hodiny umístěné ve střeše věže.“¹⁴⁶

V rakovnickém archivu je uložen dokument, ve kterém novou školní budovu hodnotí slánský okresní inspektor a další členové místní školní rady. Ze zápisu je zřejmé, že školní budova byla postavena na stanovišti předtím úředně schváleném slánským hejtmanem. Jednotlivé místnosti byly shledány jako prostorné, vzdušné a světlé. Ve škole byla také provedena ventilace v učebnách. Učebny, schody i záchody byly postaveny přesně dle plánů. Všechny učebny nebyly nově zařízeny, některé byly vybaveny starším, ale vyhovujícím nábytkem. Vyžadoval se oddělený vchod, schodiště i toalety pro chlapce a dívky, což budova splňovala. Při prohlídce se však nalézaly odchylky od původního plánu. Jednalo se o malé výchyly, kterých se stavitelé objektu dopustili. Zmiňuje se zde jiná poloha tělocvičny, která byla původně projektována v přízemí. Opatření vytvořená proti ohni při komínech a na schodišti na půdu přesně odpovídala platným ustanovením. Dvůr byl podle plánu rozdělen na dvě části, jelikož se počítalo se založením školní zahrádky a letním cvičišťem. Též byly brány ohledy do budoucnosti, aby se mohla školní budova při nutnosti rozšířit.¹⁴⁷ Veškeré náklady na zřízení a zařízení budovy neslo již zmíněné místní zastupitelstvo. Stavební plány se nedochovaly v úplnosti, ale s jistotou lze tvrdit, že všechny byly potvrzeny slánským hejtmanem.¹⁴⁸

¹⁴⁵ZŠ J. A. Komenského. *Sborník 100 let budovy školy v Novém Strašecí*. Nové Strašecí, 1997. s. 8.

¹⁴⁶ČERNÝ, Jan. *Mají od starodávna na pečeti hlavu člověčskou: vybrané kapitoly z dějin města Nového Strašecí*. Rakovník: Státní okresní archiv Rakovník, 2013. ISBN 978-80-903054-3-4. s. 186.

¹⁴⁷Státní okresní archiv Rakovník, fond: *Berní úřad Nové Strašecí*: karton Nová škola č. 209, kartonové číslo 37.

¹⁴⁸ČERNÝ, Jan. *Mají od starodávna na pečeti hlavu člověčskou: vybrané kapitoly z dějin města Nového Strašecí*. Rakovník: Státní okresní archiv Rakovník, 2013. ISBN 978-80-903054-3-4. s. 186.

Dne 15. listopadu se konala kolaudace nové školní budovy¹⁴⁹ a 21. listopadu 1897 proběhlo slavnostní svěcení nové školní budovy, obřad vedl Josef Tichovský. Po mši se průvod vydal na náměstí k budově školy. Žák měšťanské školy Václav Rotta, navštěvující II. třídu, pronesl proslov ke slavnostnímu otevření. Po tomto proslovu se začalo se svěcením celé nové budovy. Když byl zavěšen sv. kříž, zazpíval sbor píseň „Modlitba“. Posléze měl JUDr. Antonín Justa proslov o vystavění školní budovy, v němž mimo jiné poděkoval všem, kteří se angažovali na zřízení nové školy, a to zejména obecnímu zastupitelstvu, místní i okresní školní radě apod. Během poklidné slavnosti žáci zazpívali píseň „Kde domov můj“ a později i rakouskou hymnu. Klíče od budovy symbolicky převzal od purkmistra Františka Brejchy ředitel obecné a měšťanské školy Filip Hyšman.¹⁵⁰

5.2 ŠKOLNÍ BUDOVA VE 20. STOLETÍ

V této podkapitole se zaměřím na objasnění důležitých materiálních přeměn od roku 1897 na nově postavené školní budově a připomenou zájmové oblasti spojené se školou. Od počátku nové školní budovy se snažila nejen školní rada, ale i ostatní dobročinné spolky, dopomoci k pěknému školnímu prostředí.

Ve školní budově sídlily od roku 1897 obecné i měšťanské školy chlapecké a dívčí. Ze zápisů školní kroniky se dozvídáme, že klíčovým bodem, kterého chtěli zaměstnanci školy docílit, bylo zvelebení školy. Od počátku existence nového objektu se školní rada snažila podřizovat své zájmy vylepšení hmotných podmínek školy. Nalézáme mnoho zápisů o tom, kolik bylo pořízeno vybavení do učeben, a v jakém roce. Školní místnosti byly pravidelně čištěny, nechyběla ani kontrola hromosvodů. První větší úprava proběhla na konci školního roku 1904, kdy se v budově přepažila jedna chodba u kreslírny, k tomu byla upravena omítka na venkovní fasádě a vymalovány vnitřní prostory. V roce 1907 byl pronajat školní radou od farního úřadu pozemek, tento počín umožnil zřízení školní zahrady. Jednalo se o pozemek u strašeckého kostela, jehož blízkost byla pro školu velkou výhodou. Další zmínka o úpravě školní budovy je z 1. listopadu 1926,

¹⁴⁹*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké I.*, 1881 - 1916. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹⁵⁰POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 10. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5, č 11, s. 20.

kdy se pro chlapecké ruční práce zařídila dílna v bývalém bytě ředitele školy. Dílna se musela řádně upravit, aby ji žáci mohli plně využívat.¹⁵¹

Tesař Václav Vyskočil ve spolupráci s žáky zdejší školy postavil na Šibeničním vrchu dřevěnou velkou houbu, pod níž byla dána sedátka. Občané z města ji nazývali Paraplíčko, protože skoro na témže místě byla před první světovou válkou lokalita zvaná Paraple.¹⁵² Dne 14. října 1933 se konala slavnostní kolaudace nově zřízených učeben, které vznikly po bývalé kreslárně. Při kolaudaci nechyběli zástupci okresního školního výboru ve Slaném.¹⁵³

V roce 1943 bylo na školním dvoře postaveno skladiště na odpadové hmoty, uhlí a dřevo. Školní zahrady byly v tomto roce včleněny do totálního válečného nasazení tak, že veškeré plochy bylo použito k osázení zeleninou. V chlapecké školní zahradě získali až 116 m² k osevu zeleniny, jelikož zrušili záhony trvalek a jiných květin.¹⁵⁴

Při pololetních prázdninách roku 1950 došlo k parketování čtvrtých tříd a dokončení šaten z tělocvičny. Tato úprava školy si vyžádala 70 000 korun.¹⁵⁵

Rok 1953 přinesl i novou školní zahradu, jelikož místo staré mělo být vybudováno nové sportovní hřiště, jehož využití bylo přislíbeno i školní mládeži. Městský národní výbor (dále jen jako MěstNV) tedy pro školu vydal pozemek na Šibeničním vrchu, kde se od jara mělo začít pracovat. Postupem času se však přišlo na to, že tento pozemek školním potřebám nevyhovuje, jelikož neměl dostatek vody. V důsledku tohoto zjištění škola dostala od MěstNV nový pozemek v Hliništích. Tentýž rok se o letních prázdninách přikročilo k větším úpravám, dohodnuta byla i dostavba dvou tříd. Mimo jiné někteří žáci a učitelé společně vysekali vedení na elektřinu a rozhlas ve většině tříd a chodeb.¹⁵⁶

Ve školním roce 1954 byl zakoupen nový nábytek do několika učeben, provedena kanalizace a zřízen vodovod do školní kuchyně. Nutností se staly i venkovní opravy, a proto byla střecha opatřena novou krytinou. Mimo jiné škola neopomněla vybavení kuchyně, do které pořídila nový kotel, sporák i elektrickou škrabku. Největší senzací tohoto roku bylo však vybudování nového kluziště. Přebudována byla bývalá školní

¹⁵¹ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké I.*, 1881 - 1916. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹⁵² *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké II.*, 1916-1940. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹⁵³ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁵⁴ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III.*, 1940-1960. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹⁵⁵ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁵⁶ Tamtéž, nestránkováno.

zahradu, finance na to byly poskytnuty od místního Sokola a MěstNV. Jednalo se o velkou investici. I školní mládež se však snažila zapojit, celkově žáci odpracovali na kluzišti 783 hodin.¹⁵⁷

V květnu 1955 se škola rozhodla zvelebit své prostory, a proto byla nově natřena okna směrem na náměstí. Škole se začaly v tomto roce připomínat problémy s nedostatkem prostoru, řešilo se nejen rozšíření nové školní jídelny, ale i šatny aj. Od jara se pracovalo na přístavbě školní budovy tak, aby se v novém školním roce mohly začít používat 2 nové učebny, šatny a tělocvična.¹⁵⁸

Zdejší škola patřila v 60. letech k nejlépe vybaveným a uspořádaným školám v okrese. Velkou zásluhu na tom nesl ředitel školy Eduard Feireisl a jeho učitelský sbor, který zde trávil mnoho volného času.¹⁵⁹

Ve školním roce 1964-5 byla nově zřízena školní kuchyně a jídelna mimo školní budovu. Žáci chodili do jídelny přes školní dvůr, který se postupně upravoval tak, aby vyhovoval vzrůstajícím kapacitním potřebám. Pomáhali žáci, učitelé i rodiče.¹⁶⁰ Tento rok přinesl škole velmi dobrou zprávu: „*Místní tělovýchovný a sportovní klub v dohodě s MěstNV předal do majetku školy místní zimní stadion. Stadion je blízko školy, žáci jej budou používat jak v zimních, tak i v letních měsících.*“¹⁶¹

Budova školy byla v roce 1967 rozdělena mezi ZDŠ a SVVŠ. Jednalo se o to, že místnosti obrácené do Komenského náměstí v prvním a druhém poschodí byly přiděleny SVVŠ, ostatní ZDŠ. Tím pádem přišly další obtíže s nedostatkem prostor. Provizorním řešením se dokonce stalo, že kabinety byly na chodbě a menší třídy byly umístěny do větších kabinetů. Postupem času se muselo přikročit k přebudování systému tříd a pracoven. Došlo až ke krajnímu řešení, kdy byl o prázdninách vybourán bývalý byt ředitele školy, čímž vznikla jedna větší třída. Otázka prostoru se alespoň na chvíli odsunula do pozadí.¹⁶²

¹⁵⁷ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III., 1940-1960.* Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹⁵⁸ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁵⁹ *Kronika ZDŠ a SVVŠ, 1960 – 2000.* Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, s. 16.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 22.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 30.

¹⁶² Tamtéž, s. 55.

Ředitel ZDŠ poslal zprávu o stavu školy na MěstNV, členové rady byli s problémem obeznámeni. Na radě byla zdůrazněna nutnost přístavby školy, a proto byl do školy vyslán odborník, jenž měl za úkol zjistit možnosti výstavby.¹⁶³

Po upozornění ředitele na neutěšený stav prostoru začala reagovat na situaci městská rada. „*Rada MěstNV doporučuje vyvolat jednání ohledně vykoupení sousedního domku čp. 218 Jiř. Melčové, což by rozšíření školy bylo velmi výhodné a mohl by se postavit celý nový blok. Byla by vyřešena otázka nedostatku místností i tělocvičny.*“¹⁶⁴

Přístavba školy byla vytyčena jako bod akčního programu MěstNV a jako jeden z primárních úkolů města. Mimo jiné byly navázány rozhovory s okresním stavebním podnikem o možnostech přístavby, přičemž by byl také vyřešen problém s výstavbou tělovýchovného objektu pro školu.¹⁶⁵

Od roku 1970 školní prostředí ožilo, vybudovalo se mnoho nových pracoven, učeben, dílen. Škola investovala společně za pomoci MěstNV značnou částku i do podchodů, které dodnes spojují jednotlivé části školní budovy.

V dubnu 1973 bylo započato se stavbou nové školní jídelny. Plánový náklad se zaokrouhlil na 600 000 korun. Tato stavba byla dokončena v srpnu téhož roku. Ředitel Hajný přispěl svou vzpomínkou k danému tématu: „*Dříve školní jídelna byla součástí školního komplexu. Když jsem tady byl týden v roce 1973 na mé školní praxi, tak jsem zrovna kopal základy, aby se mohla jídelna rozšířit. Byl tam dlouhý stůl, po celé šířce. V průměru se vařilo kolem 500 obědů, jelikož se zde nestravovala pouze naše základní škola, ale i gymnázium. Do jídelny se chodilo přes dvůr. Vyběhlo se asi sedm schodů a už jsme byli tam. Kolikrát se stála dlouhá fronta až za roh, jelikož jídelna byla opravdu malá, a proto než se všichni vystřídali, trvalo vše dlouho.*“¹⁶⁶ V tomto roce byla provedena rekonstrukce elektrického osvětlení a zavedeno elektrické topení.¹⁶⁷ V suterénu školy bylo vybudováno tzv. studijní centrum se studovnamí, učitelskou a s žákovskou knihou.¹⁶⁸

¹⁶³Státní okresní archiv Rakovník, fond: ONV Rakovník. Zápisy se schůzí MNV Nové Strašecí 1968-1971: Zápis ze schůze rady MěstNV, 18. října 1968. s. 2. Kartonové číslo 297.

¹⁶⁴Státní okresní archiv Rakovník, fond: ONV Rakovník. Zápisy se schůzí MNV Nové Strašecí 1968-1971: Zápis se schůze rady MěstNV, 19. července 1968. s. 3. Kartonové číslo 297.

¹⁶⁵Státní okresní archiv Rakovník, fond: ONV Rakovník. Zápisy se schůzí MNV Nové Strašecí 1968-1971: Zpráva o činnosti rady a kontrola plnění usnesení od posledního zasedání, 6. prosince 1968. nestránkováno. Kartonové číslo 297.

¹⁶⁶Rozhovor se Stanislavem Hajným, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 18. 1. 2014, v Novém Strašecí.

¹⁶⁷*Kronika ZDŠ a SVVŠ, 1960 – 2000.* Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, s. 141.

¹⁶⁸Tamtéž, s. 197.

Ve školní jídelně se i s žáky gymnázia stravovalo průměrně 540 žáků. V tomto zařízení pracovala od sedmdesátých let jako vedoucí M. Bechyňová, dále J. Janská, Mužkovská, či Nyklová.¹⁶⁹

V sedmdesátých letech je školní budova využívána takto: „*V přízemí byly třídy pátých až devátých tříd, první patro patřilo prvním až čtvrtým třídám, druhé patro využívalo gymnázium. K vyučování se využívalo i suterénu a místnosti na dvoře školy, které byly adaptovány z bývalého seníku a konírny.*“¹⁷⁰

Přestavba školy, která byla zahájena 8. 9. 1981, úspěšně pokračovala. Zejména díky iniciativě učitelů a rodičů se v jarních měsících započalo s budováním sportovního stadionu „Na Kocourku“. Byly položeny chodníky kolem běžecké dráhy apod. V době hlavních prázdnin vnikla voda do tělocvičny v budově školy a zničila celou podlahu a část zařízení, čímž byl znovu nabourán už tak napjatý rozpočet školy. Školu zachránilo pochopení městského národního výboru, který náklady na rekonstrukci uhradil.¹⁷¹ V srpnu roku 1982 měla být nová přístavba uvedena do provozu. V budově se nacházelo 15 tříd, dílny, školní byt, šatna pro 12 tříd a byt pro školníka.¹⁷²

I Jiřina Hejnová se o tom zmiňuje v rozhovoru, který mi poskytla: „*Od počátku 80. let byly v důsledku přístavby velmi ztíženy podmínky. Já a učitelka Eva Krupilová jsme zrovna v tento rok měly kupodivu málo dětí. Řešil se nedostatek učeben pro třídy, a proto jsme následně s již zmíněnou Krupilovou byly nuceny obývat dům Na Kocourku, primárně určený jako místnost pro družinu. Naše vyučování bylo ztíženo tím, že k dispozici byla pouze jedna větší místnost, proto jsme si prostor musely rozdělit tabulí. Daly jsme tam židličky a stoly, čímž byla jistá diferenciací dokonána. Když jsme stály, tak jsme na sebe s Evou viděly. Hodiny byly zajímavé, měly jsme štěstí na žákovský kolektiv, jelikož v těchto podmínkách jsme musely obě spíše šeptat. Občas to samozřejmě nebylo jednoduché, když jedna třída měla češtinu a druhá matiku, tak v tom byl poněkud chaos. Tento stav trval asi 3 roky. V roce 1983 byla dokončena přestavba a problém s nedostatkem místa byl vyřešen, tedy alespoň na pár let.*“¹⁷³

Kronika dále zmiňuje „*Výstavbou nové školní budovy s patnácti učebnami a deseti kabinety se původní svízelný kapacitní stav zlepšil. Nová školní budova se však ocitla po materiální i estetické stránce v ostrém kontrastu s budovou starou. V průběhu školního*

¹⁶⁹Kronika ZDŠ a SVVŠ, 1960 – 2000. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, s. 238.

¹⁷⁰Tamtéž, s. 239.

¹⁷¹Tamtéž, s. 269 – 270.

¹⁷²Tamtéž, s. 284

¹⁷³Rozhovor s Jiřinou Hejnovou, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 21. 3. 2014, v Novém Strašecí.

*roku byly ve staré budově vyměněny všechny dveře do učeben, především z bezpečnostních důvodů.*¹⁷⁴

Po otevření nové dostavby vznikl však další problém, s nímž se nepočítalo. Počet žáků se zvýšil, jelikož v sousední obci Rynholci byla vzhledem k těžbě lupku zastavena výuka na zdejší škole, čímž do Nového Strašecí přibylo asi 140 nových žáků.¹⁷⁵

Ředitel Hajný vzpomíná: *„Ve školním roce 1988-9 jsem sem nastoupil jako nový ředitel, za první rok se toho nikdy moc nestihne, ale v roce 1989 byla například dostavěna nová školní jídelna, která již nebyla součástí školního komplexu a muselo se k ní chodit přes celé náměstí až k zastávkám.*¹⁷⁶

Tímto je zakončena poslední materiální úprava na zdejší škole, která se vztahovala do určeného období daného tématu.

¹⁷⁴ *Kronika ZDŠ a SVVŠ, 1960 – 2000. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, s. 291.*

¹⁷⁵ ZŠ J. A. Komenského. *Sborník 100 let budovy školy v Novém Strašecí.* Nové Strašecí, 1997. s. 12.

¹⁷⁶ Rozhovor se Stanislavem Hajným, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 18. 1. 2014, v Novém Strašecí.

6 KULTURNÍ ŽIVOT ŠKOLY BĚHEM VYUČOVÁNÍ I PO NĚM

Velkou část zápisů v kronice tvoří kulturní popisy školního života v průběhu vyučování i po něm. Jedná se o poznávací výlety, koncerty, besedy, vlastivědné výlety, sportovní závody a jiné akce. V období normalizace je dán velký důraz na pionýrskou organizaci.¹⁷⁷ Vzhledem k rozsahu těchto záznamů jsem se rozhodla předložit stručný přehled, jelikož v této práci nelze obsáhnout všechny aktivity zmíněné dětské organizace. Při tvorbě tohoto přehledu jsem se opírala o rozhovory se třemi pamětníky, které jsem na toto téma vedla.

Jak jsem již zmínila v kapitole o školních budovách, záměrem zdejších učitelů bylo pozdvižení školy. Od počátku existence školy pomáhali rozmnožovat sbírky, které byly na začátku existence nové školní budovy nepatrné. Tato iniciativa byla vedena ředitelem Hyšmanem a učitelem Hronem, později samozřejmě pokračovala ostatními učiteli školy. Ta byla sponzorována různými spolky, z nichž za zmínku stojí Nadace Františky Seisserové, Visitkové sdružení, dámský odbor Jednoty Severočeské. Se spolky podporujícími školní záležitosti se může každý setkat v pramenech již od konce devatenáctého století. Tyto spolky se snažily získat zejména peněžní pomoc na učební pomůcky pro chudé. Nadace Františky Seisserové od počátku pořádala Vánoční slavnost, z jejíhož fondu byly pak děti obdarovávány. Chudým dětem na zdejší škole pomáhal i Polévkový ústav, který povětšinou fungoval od listopadu do února a vařil v průměru okolo 150 polévek denně.¹⁷⁸

Již od počátku existence školy se konala divadelní představení, která byla tematicky zaměřena a hrána žáky k určitým událostem, zejména pak k různým oslavám či výročím – např. k desátému, dvacátému a třicátému výročí měšťanské školy. Představení byla pořádána záměrně ve velkých prostorách, aby se mohli přijít podívat i lidé z okolí. Výtěžky z her byly povětšinou předány potřebným spolkům. Jedna z obdobných významnějších událostí proběhla v roce 1951 a vztahovala se k 100. výročí narození Filipa Hyšmana. Byla připravena výstava jeho práce. K této příležitosti bylo uspořádáno divadelní představení,

¹⁷⁷ „Pojem ‘pionýr’ pochází z francouzštiny a znamená být v něčem první, snažit se poznávat nepoznané, nebát se těžkostí nebo je čestně překonávat, pomáhat druhým, hlásit se ke svým úkolům i k něčemu navíc. Pionýrské hnutí má dlouholetou tradici u nás i v zahraničí. Svojí aktivní činností a prací přispívá k výchově všestranně rozvinutého člověka a nezanedbatelně se podílí i na prevenci kriminality.“ Převzato – *Co je pionýr*. Pionýrská skupina Otava Sušice [online]. [cit. 2014-02-03]. Dostupné z URL: http://www.pstotava.cz/o_pionyru.html

¹⁷⁸ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy I.*, 1881-1916. Uloženo v ředitelně Základní školy v Novém Strašecí, nestránkováno.

jehož tématem byla jedna z Hyšmanových her. Hry od tohoto autora byly v místním prostředí hrány velmi často a s oblibou. Obecná a měšťanská škola se také účastnila mezinárodních kreslířských kongresů, kde žáci představovali především svá výtvarná díla.¹⁷⁹

Během školního roku probíhaly i žákovské brigády spojené s městem, sběry kovů, odpadů a novin, do kterých byla zapojena většina žáků. Studenti pomáhali i ostatním městským spolkům, které se školou neměly nic společného, kupříkladu Okrašlovacímu spolku se stromkovou slavností, při níž se sázely nové stromky. Škola samozřejmě pořádala i sportovní závody s okolními vesnicemi a městy. Posléze se účastnila i okresních soutěží konaných povětšinou v Rakovníku a okresních i celostátních spartakiád, které započaly v roce 1955. Konec školního roku patřil odedávna výletům. Na zdejší škole jsou záznamy o výletech na Křivoklát, do Slaného a do blízkého okolí datovány již na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Jednalo se o krátké výlety do blízkých lokalit. Například první výlet do Prahy byl uskutečněn v roce 1903 za doprovodu dvou kantorů. Později se jezdilo do Prahy pravidelně, nejvíce bylo navštěvováno Národní muzeum, Hradčany, orloj a jiné pamětihodnosti. Příležitostně byly navštěvovány i různé pražské výstavy.¹⁸⁰

Od padesátých let se do popředí dostává SRPŠ (Sdružení rodičů a přátel školy), které se zajímalo o aktivity žáků a pomáhalo i při různých úpravách školy. Zpráva o stavu školství k roku 1950 vypovídala o rozvoji zájmové činnosti na škole, zejména kroužků a pionýrské organizace.¹⁸¹

6.1 PO STOPÁCH ŠKOLNÍHO ROKU

Jako všude jinde měl i v Novém Strašecí školní rok svůj ucelený systém od prvního až do posledního dne, kdy se rozdávalo vysvědčení. Bývalá žákyně Lenka Kopřivová vzpomíná na svůj první školní den v roce 1974: *„Můj úplně první školní den započal tehdy, když jsme přišli do slavnostně vyzdobené třídy, kde bylo na tabuli napsáno křídou uvítání. Posadili jsme se každý, kam jsme chtěli, jelikož místa nebyla určena. Nejdříve nás uvítala naše třídní učitelka, která nám pověděla základní informace. Všechny učebnice a pomůcky jsme měli všichni žáci naskládané na lavici a nic jsme za ně neplatili. Samozřejmě*

¹⁷⁹ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy I.*, 1881-1916. Uloženo v ředitelně Základní školy v Novém Strašecí, nestránkováno.

¹⁸⁰ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁸¹ *Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III.*, 1940-1960. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

*nechyběli rodiče jako naše morální podpora, kteří stáli vzadu v místnosti. Po úvodních slovech třídní učitelky nás přivítali starší pionýři pásmem básniček a citací. První školní den vždy trval nanejvýše dvě hodiny, jelikož zejména pro nás žáky mělo zkrácené vyučování své kouzlo.*¹⁸²

Další významnou kulturní akcí byla až vánoční slavnost. Od počátku měšťanské a obecné školy se Vánoční besídka konala v prostorné místnosti, do níž se vešla celá škola. Kolem ozdobeného vánočního stromku se zpívaly koledy. Posléze se z nastřádaných peněz od dobročinných spolků koupily nejdůležitější věci pro chudé, většinou nějaké oblečení. Postupem času se Vánoční besídka přestala konat ve větší místnosti. Od roku 1955 si ji každá třída pořádala sama. Pionýři si zakoupili stromky, ozdobili je a se souhlasem ředitele školy uspořádali ve třídě malý večírek. Školní časopis Školáček poté vždy informoval o průběhu zdejších oslav. Nechyběl ani krátký článek o průběhu slavností v určitých oddílech.¹⁸³

Nesmíme opomenout Den učitelů 28. března. Tento svátek se slavil na počest narození Učitele národů, jímž byl Jan Ámos Komenský. Povětšinou žáci kupovali svým třídním učitelům malé dárečky. Poprvé se na zdejší škole slavil Den učitelů v roce 1955, poté se jednalo o každoroční slavený svátek.¹⁸⁴

Svátek práce – 1. máj – byl slaven každoročně v podobném duchu. Průběh oslavy lze popsat v několika větách. Den začínal budíčkem, posléze následoval proslov a po něm průvod celým městem. Od deseti hodin měli občané i žáci svůj program na náměstí. V kině byl dokonce promítán širokoúhlý film, na náměstí hrála dechová hudba. Prvomájového průvodu v roce 1975 se účastnily všechny třídy zdejší základní školy. Velmi pěkně zapůsobily jednotlivé třídy v pestrobarevném průvodu. Žáci 1. - 4. tříd si vyrobili různá mávátka, která si sami vyrobili. Páté třídy šly v průvodu jako turisté, šesté třídy jako modeláři a sedmé třídy jako sportovci. Většina žáků z osmých tříd nesla prapory v čele průvodu, část žáků chodila také se svými zájmovými oddíly TJ, jako byla kopaná a hokej, část tvořili rybáři.¹⁸⁵ V čele průvodu školy šla vždy vlajková četa a za ní členové skupinové rady a celoškolského výboru žákovské samosprávy. K májovým oslavám byly vždy vyzdobeny školní místnosti i budova, třídní nástěnky byly tematicky změněny.¹⁸⁶

¹⁸²Dle rozhovoru s Lenkou Kopřivovou, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 22. 2. 2014 v Rynholci.

¹⁸³*Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III., 1940-1960.* Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

¹⁸⁴Tamtéž, nestránkováno.

¹⁸⁵Tamtéž, nestránkováno.

¹⁸⁶Tamtéž, nestránkováno.

Ředitel Hajný vzpomíná na svá žakovská léta, kdy navštěvoval zdejší školu a na oslavu 1. máje: „Zajímavý zážitek pro mě byla oslava 1. máje roku 1965. Den předtím za námi přišli starší spolužáci, jestli někdo nechce jít již ráno a dělat budíček. Jednalo se o dechovou kapelu, která se scházela kolem šesté hodiny ranní, prošla skoro celé město a za úkol měla budít svým hraním lidi. Samozřejmě jsem to nemohl odmítnout, a proto jsme ještě s dalšíma dvěma pionýry souhlasili. Měli jsme náš oblek a s hrdostí jsme se tohoto úkolu zhostili.“¹⁸⁷ Další jeho vzpomínka je spojena též s určitou oslavou: „Další vzpomínka je z května 1961, nevím sice s určitostí, k jaké oslavě to přiřadit, ale byl jsem ve čtvrté třídě čerstvým pionýrem. Zrovna tento rok vyletěl Gagarin na měsíc. Udělali jsme si všichni předtím v hodině takové malé rakety. Poté jsme šli v průvodu a slavili, mávali jsme s raketkami. Posléze jsem si musel raketu nějak opřít lehce přes rameno, a jak bylo vlhko a pršelo, tak sem si obarvil asi nejspíš tím červeným krepákem, který mimo jiné krásně zdobil mé dílo, svůj nový baloňák. Bylo mi deset a myslel jsem, že mi končí svět, jelikož jsem ho úplně zničil, což pro mě bylo něco strašného. Ještě si také pamatuji Lampionový průvod, který byl uspořádán vždy na Velkou říjnovou socialistickou revoluci, vždy v listopadu.“¹⁸⁸

Každoročně se škola na konci roku loučila se svými žáky buď v tělocvičně, nebo v kulturním domě. Vyprávění Lenky Kopřivové o posledních dnech školy v roce 1978 zní: „Na konci školního roku se chodilo na program, který si připravili žáci 1. - 9. třídy do sokolovny, posléze do zdejšího Kulturního domu. Žáci prvních ročníků se například pochlubili perfektní znalostí množin, další předvedli ukázky z hodiny tělesné výchovy, pokračovalo pásmo pohádek, hudebních vystoupení, i ukázka cizích jazyků. Celý program byl prokládán hudbou a zpěvem školního pěveckého sboru. Na konci se učitelský sbor rozloučil s žáky 8. a 9. tříd. Závěrem obvykle pionýři složili pionýrský slib.“¹⁸⁹ Ředitel Hajný k tomu dodává: „Na konci roku po vystoupení všech tříd jsme vyznamenali sportovce nebo děti, které měly vyznamenání či se jinak zapojily do aktivit, šířící věhlas naší školy, což byly různé okresní soutěže, recitace apod. To vše se povětšinou platilo právě z fondu SRPŠ.“¹⁹⁰

¹⁸⁷Dle rozhovoru se Stanislavem Hajným, vedený Zuzanou Lajpertovou , dne 18. 1. 2014 v Novém Strašecí.

¹⁸⁸Tamtéž.

¹⁸⁹Dle rozhovoru s Lenkou Kopřivovou, vedený Zuzanou Lajpertovou , dne 22. 2. 2014 v Rynholci.

¹⁹⁰Dle rozhovoru se Stanislavem Hajným, vedený Zuzanou Lajpertovou , dne 18. 1. 2014 v Novém Strašecí.

6.2 VÝLETY A KULTURNÍ AKCE ŠKOLY

V této podkapitole je důraz kladen na kulturní akce školy a výlety. Je zaměřena na získání informací pomocí orální historie od vytipovaných pamětníků.

Nejvíce mi v této podkapitole dopomohla k dotvoření obrazu o kulturním dění na škole učitelka Jiřina Hejnová, jenž na zdejší základní škole působila od roku 1955 do roku 1994. Vzpomíná na kulturní akce a výlety školy během celého školního roku: *„Naše výlety stejně jako u ostatních škol byly zaměřeny na poučení a poznání nových věcí. Výlety obvykle začínaly kolem 7. a 8. ráno, kdy jsme měli přichystaný autobus. Vždy se ale jednalo o jednodenní cesty, někdy jsme se vraceli až kolem osmé večer. Na konci každého výletu jsme zpívali, protože sama jsem ke zpěvu inklinovala. Žáci tím pádem byli zaměstnáni, takže jsme byli spokojeni, jak řidič, tak i my – povětšinou dvě učitelky. Často jsme jezdili na výlety do Prahy, kde jsme prošli nejdůležitější historické památky, protože je logické, že žáci si zapamatovávají lépe ty informace, které vidí na vlastní oči. Po Praze jsme se někdy stavěli v Lidicích, jelikož ze smutných událostí je nutno se poučit pro příští generace. Zanechali jsme tam se žáky kytičku jako uctění, z těchto momentů měli i oni silný pocit. Mimo jiné například mé třídy vyrážely do Terezína, na Ještěd či jsme byli i v Babiččině údolí. U všech výletů žáci silně pociťovali prostředí a atmosféru místa. Mám jednu vzpomínku spojenou právě s jedním z výletů do liberecké ZOO, měla jsem ve třídě dva uličníky, kteří tam dlouhou chvíli pokoušeli orangutana, kterému právě museli čistit výběh, poněvadž byl plný vody. Poté, co orangutanovi došla trpělivost a byl opravdu nahněvaný, vzal do rukou vodu a vychrstnul ji na nás, zejména moje maličkost to schytala nejvíce. Doufám alespoň, že se mu poté ulevilo.*

Malé exkurze jsme pořádali i v našem městě, každý rok jsme například chodili do zdejší knihovny. Tam nás paní seznamovala s novými knížkami, které vyšly v průběhu daného roku. Chodili jsme také často do kina. Škola někdy také pořádala program pro děti, kdy někoho pozvali, odehrávalo se to povětšinou v tělocvičně, byli to různí kouzelníci, ale i například Dagmar Patrasovou s Felixem Slováčkem. Paní Dagmar dělala v televizi pořady pro děti. Naše škola měla mimo jiné smlouvu s kladenským divadlem, proto jsme využívali možnosti a jezdili jsme tam s žáky minimálně jednou za měsíc. Jednalo se o loutkové divadlo.“¹⁹¹

Lenka Kopřivová, která navštěvovala místní školu v letech 1972-1980, vystihuje konec školního roku na zdejší škole několika větami: *„Před koncem školního roku*

¹⁹¹Dle rozhovoru s Jiřinou Hejnou, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 21. 3. 2014 v Novém Strašecí.

*po konferenci, když byly uzavřené známky, tak jsme celá třída jezdila na výlety. Pověštinou však záleželo na tom, co vybrala třídní učitelka. Když se povedlo počasí, tak jsme chodili i ke zdejšímu rybníku, zvaný Podhůrka.*¹⁹²

6.3 PIONÝRSKÁ ORGANIZACE

Oficiální název hnutí od roku 1950 je Pionýrská organizace Československého svazu mládeže. Činnost pionýrského hnutí byla svázána se státní institucí.

Její působení na zdejší škole započalo ve školním roce 1949-1950. Zpočátku měla škola 85 pionýrů rozdělených ve čtyřech oddílech. Od čtvrté do osmé třídy byly ve všech třídách pionýrské skupiny. Jejich vedoucími byli povětšinou žáci vyšších ročníků z jedenáctileté střední školy, nacházející se ve společných prostorách budovy. Scházeli se jednou týdně, kdy se snažili pomoci pionýrům s vyučováním, nebo šlo pouze o rozptýlení formou zábavných her.¹⁹³

Všichni noví členové museli složit pionýrský slib. Slib pionýrů byla slavnost, většinou konána v místním hostinci „ U Lva“. Když noví pionýři složili slib, dostali pionýrský šátek, odznak a kroj. Přítomni byli většinou i členové místního okresního výboru a jiní představitelé okresu. Každý člen, posléze od roku 1958 jiskra po složení slibu dostala na památku knížku, kterou věnovalo SRPŠ, a blahopřání od městského národního výboru.¹⁹⁴

V únoru 1958 byly v nejnižších třídách založeny oddíly jisker, které měly přes 100 členů. Jiskry byly pevnou součástí pionýrské organizace, jednalo se o nejmenší žáky – tedy žáky od první do třetí třídy. Hned na počátku své existence jiskry navštívily muzeum Klementa Gottwalda, kde složily slib jisker, obdobným způsobem se tak konalo několik let. Na počátku čtvrté třídy jiskry museli skládat i pionýrský slib.¹⁹⁵

Na konci padesátých let měla celá pionýrská organizace na škole již 268 členů. Členové byli rozděleni do dvanácti oddílů. Jeden oddíl tvořili žáci z dětského domova. Nepostradatelnou součástí organizace byla skupinová rada, která byla každoročně volena. Scházela se dvakrát v týdnu, členové oddílů se pravidelně scházeli jednou týdně,

¹⁹²Dle rozhovoru s Lenkou Kopřivovou, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 22. 2. 2014 v Rynholci.

¹⁹³*Kronika pionýrů*. Osobní archiv ředitele ZŠ Stanislava Hajného, bydlištěm Nádražní 33, Ruda, nestránkováno.

¹⁹⁴Tamtéž, nestránkováno.

¹⁹⁵Tamtéž, nestránkováno.

povětšinou v pátek odpoledne. Jak již víme, heslo pionýrů bylo: Vždy připraven, čímž se tato škola také řídila.¹⁹⁶

Členem pionýrské organizace byl jako žák i současný ředitel Hajný, svou první vzpomínku, sahající do roku 1964 na pionýra popisuje takto: „*Největší zážitek, který mně utkvěl v hlavě, bylo skládání pionýrského slibu, jelikož v tu chvíli jsem se cítil strašně hrdý. Když jsem byl ještě jiskřička, scházeli jsme se jednou týdně a schůzky byly zajímavé. Naši pionýrství vedoucí byli žáci ze starších ročníků. Když jsem byl například v páté třídě, tak našimi vedoucími byly žákyně z devátých tříd. Pamatuji si také, že když jsme byli v devítce, tak jsme dělali vedoucí my, ostatním mladším ročníkům. Jelikož na to mám pěkné vzpomínky, přeji podobným organizacím v dnešní době, například Junákům poskytujeme pomoc dodnes, když hledají prostor ke svým aktivitám.*“¹⁹⁷

Od školního roku 1983-4 se škola a pionýrská skupina zapojila do soutěží Zájmové umělecké činnosti (ZUČ). Jednalo se o tyto disciplíny – výtvarný projev, literární projev, zpívání, recitování a taneční kroužky.¹⁹⁸

Pionýrský rok 1988-9 byl nejen pro naši školu jubilejní. V tomto roce byl na počátku října ustanoven Městský dům pionýrů a mládeže v Novém Strašecí. Svou činnost tím zahájilo 12 zájmových kroužků. Mezi nimi mohu uvést lední hokej, kroužek rybářství, stolní tenis, košíkovou, odbíjenou. Mezi zajímavými kroužky můžeme jmenovat například zdravotnický, praktickou dívku, nebo jazzgymnastiku.¹⁹⁹

V této kronice lze nalézt i zápisy týkající se zahraniční politiky, které jsou psány dobovou rétorikou a které byly poplatné vládnoucí ideologii, což samozřejmě byla celá pionýrská organizace.²⁰⁰

6.4 OSLAVY SVÁTKŮ V REŽII PIONÝRA

V kronice pionýrů můžeme dohledat nejrůznější informace o oslavách konaných nejen v našem městě, ale i v Rakovníku či Slaném. Pionýři jako skupina se účastnili všech oslav spojených nejen se školou, ale i městem. Jednalo se o oslavy VŘSR, vánoční besídka a příhody dědy Mráze, posléze oslavy MDŽ i Dnu učitelů v březnu. Nesmíme opomenout

¹⁹⁶ *Kronika pionýrů*. Osobní archiv ředitele ZŠ Stanislava Hajného, bydlištěm Nádražní 33, Ruda, nestránkováno.

¹⁹⁷ Dle rozhovoru se Stanislavem Hajným, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 18. 1. 2014 v Novém Strašecí.

¹⁹⁸ *Kronika pionýrů*. Osobní archiv ředitele ZŠ Stanislava Hajného, bydlištěm Nádražní 33, Ruda, nestránkováno.

¹⁹⁹ Tamtéž, nestránkováno.

²⁰⁰ Tamtéž, nestránkováno.

1. Máj nebo Den osvobození, který se slavil 9. května, jelikož v tento den proběhlo osvobození Prahy Rudou armádou. Při těchto akcích město ožilo a spolu s ním i žáci a pionýři této školy. Některé oslavy se konaly i v přírodě, jak tomu bylo například při oslavě desátému výročí vzniku pionýrské organizace. Občas se na oslavách udělalo několik táborových ohňů.²⁰¹

První oslava, která stojí zmínku, proběhla dne 23. dubna 1955 k příležitosti 5. výročí založení této organizace. Účastnila se jí celá škola včetně pedagogického sboru. Kantor Kudela, vedoucí pionýrské organizace na škole, měl malý proslov o důležité činnosti pionýrů i o jejich výchově. Nezbytnou součástí oslav bylo přijetí nových členů, kteří vykonali slib. Následovalo zhodnocení pionýrské organizace na zdejší škole ředitelem Froňkem. Během oslav se přednášely vhodné básně, zpívaly se písně a tančilo se. V tomto roce bylo již 50 % žactva součástí této organizace. O dva roky později se jednalo již o 90 % žactva, které bylo organizováno v pionýru. Na kulaté narozeniny v dubnu 1959 se konalo hodně aktivit. Začalo se v sále „U Lva“, kde byla uspořádána výstava na téma 10 let šťastného dětství – 10 let pionýrské organizace. Celá výstava byla ukázkou práce všech pionýrských skupin v našem okrese.²⁰²

V červnu roku 1958 bylo uspořádáno slavnostní shromáždění na oslavu konce školního roku, kde dostalo 100 pionýrů čestné stužky „Mladý budovatel“ za svoji práci. Ve školním roce 1959-60 žila pionýrská organizace dosud největší soutěží „Rokem pionýrského činu“.²⁰³

Oslavy 15. výročí pionýra, na jejichž přípravě se podílely všechny oddíly, byly ve městě velké. Pionýři plnili tzv. pionýrské činy a snažili se o to, aby jich měli co nejvíce. V důsledku toho byly pořádány brigády, hrály se branné hry, pomáhalo se upravovat město apod. Oslavy se konaly na hřišti, kde byl zapálen velký táborák. Některé oddíly během večera předvedly své naučené představení.²⁰⁴

Dne 6. října se slavil i svátek našich vojáků, daný na 6. října. Pionýři se zúčastnili prohlídky vojenského útvaru a seznámili se s tradicemi v rámci jejich dnu otevřených dveří. Probíhal i Den československé lidové armády. Hlavní náplní byly besedy o historii armády, na nichž bylo pojednáno o její náplni a povinnostech.²⁰⁵

²⁰¹ *Kronika pionýrů*. Osobní archiv ředitele ZŠ Stanislava Hajného, bydlištěm Nádražní 33, Ruda, nestránkováno.

²⁰² Tamtéž, nestránkováno.

²⁰³ Tamtéž, nestránkováno.

²⁰⁴ Tamtéž, nestránkováno.

²⁰⁵ Tamtéž, nestránkováno.

Další slavnostní skupinové shromáždění patřilo třicátému výročí vzniku pionýrské organizace v roce 1979. Zasedání probíhalo v síni městského národního výboru, kde se ho zúčastnili zástupci 20 oddílů a žákovské samosprávy. K tomuto jubileu bylo také pořádáno okresní setkání pionýrů a mladých požárníků. V červnu přijely oddíly do Děče, kde si každá skupina vybudovala svoje tábořiště, nechyběla ani vstupní brána a nástěnka s přidělenými činnostmi. V programu samozřejmě nechyběly branné závody, zhodnocení výsledků odpoledne a poté táborový oheň s představeními, která si jednotlivé skupiny připravily. O dva dny později se konalo krajské setkání pionýrů a mladých požárníků, jediná změna byla v tom, že přibyly osobnosti politického života.²⁰⁶

Oslavy nebyly jedinou náplní pro pionýrské členy. Oddíly spolu navštěvovaly například i kino, zvláště pak pro ně zajímavé – tedy dobrodružné – filmy. Rádi se účastnili i aktivit spojených se soutěžemi školy. Sbírali léčivé rostliny, odpad apod. Svůj výdělek většinou darovali potřebným organizacím. Naše škola pořádala také různé sportovní disciplíny. V roce 1963 to byl lehkootletický čtyřboj. Zde bojovali například i pionýři zdejší školy, kteří obsadili první i druhé místo. Nejlepší oddíly, které se v soutěžích probojovaly na první místa, posléze vyhrávaly celodenní výlet do Prahy do Domu dětí.²⁰⁷

Nezapomenutelným zážitkem byly pro pionýry jejich letní tábory, z kroniky lze dohledat, že jezdili do Branova, Oráčova, na Křivoklát a hojně také do Skryjí. Mimořádností nebyly půldenní výlety na okolní zříceniny či přírodní úkazy. Podrobněji popíše pionýrský tábor v Branově 1976, kterého se účastnila Lenka Kopřivová: „*Cesta probíhala vlakem, kterým jsme dojeli do Roztok, a pak jsme šli pěšky podél toku Berounky až do Branova. Během tábora účastníci zažili mnohá dobrodružství, chodili jsme se koupat, hrát různé hry jako přehazovanou, vybíjenou. Také jsme nacvičovali na budoucí táborák. Mimo jiné nám jedno odpoledne přivezli příslušníci armády pušky a granáty. Nejdříve se střílelo do terče, a pak se házelo granátem na dálku a do kruhu. Tábor trval šest dní, pak jsme vše uklidili a čekali, až pro naše zavazadla přijede auto. Posléze jsme se vydali na vlak.*“²⁰⁸

²⁰⁶ *Kronika pionýrů*. Osobní archiv ředitele ZŠ Stanislava Hajného, bydlištěm Nádražní 33, Ruda, nestránkováno.

²⁰⁷ Tamtéž, nestránkováno.

²⁰⁸ Dle rozhovoru s Lenkou Kopřivovou, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 22. 2. 2014, v Rynholci.

Ředitel Hajný nám dotvořil obrázek, že táborem o letních prázdninách nic nekončilo: „*Když jsme o prázdninách neměli co dělat a dohodli jsme se jako skupina, tak jsme uspořádali výlety například do Prahy do Podolí, kam s námi jeli naši vedoucí.*“²⁰⁹

Součástí výchovně vzdělávacího programu základních škol byl také předmět branná výchova, v jehož rámci škola pořádala tzv. branná cvičení. Na tomto půdorysu vznikly také soutěže branných her, nejznámější se nazývala O partyzánský samopal. Jedná se o celostátní brannou hru pro děti pionýrského věku, jejímž úkolem bylo výrazně přispět k prohlubování komunistické výchovy a ke zvyšování úrovně branné výchovy. Při hře museli pionýři na trati prokázat své znalosti v ideově politické oblasti, v protipožární ochraně, v první pomoci, v odhadu vzdálenosti a topografii a svou dovednost v hodu granátem na cíl.²¹⁰ Hra obsahovala Den mladého obránce, Den lidových milicí, Den československých pionýrů, Den pionýrské skupiny. Slavil se i Den mladého obránce vlasti, což byla součást celostátní branné hry. V podstatě šlo o možnost pionýrů procvičit si střelbu vzduchovkou, hody granátem a orientaci venku.

Lenka Kopřivová se rozhovořila o branných hrách: „*Branné hry se konaly dvakrát do roka v rámci okresu. Před hrou jsme dostali mapu s buzolou. Byli jsme rozdělení do tříčlenných či čtyřčlenných družstev. Jestli si dobře pamatuju, tak během trasy byla čtyři stanoviště, ve kterých se musela plnit například šplhání přes potok, házet granátem, střelení ze vzduchovky, ale mohli jste se také setkat se znalostními otázkami. Když jste vše absolvovali, dostali jste upomínkový předmět a diplom. Já si pamatuji, že jsem vyhrála jízdu zručnosti a jako cenu jsem dostala dvě skleničky. Soutěžily mezi sebou i školy, nejdříve v okrese, pak i v kraji aj.*“²¹¹

Pionýrská skupina pořádala i dětské karnevaly. Místo konání nebylo nikde jinde než v sále „U Lva“. Děti si vždy připravily krásné masky. Nejčastějšími maskami byly samozřejmě princové a princezny, kovbojové i kašpárci. V roce 1985 pionýrská skupina společně s TJ Sokol a komisí pro mládež a sport uspořádala zajímavou akci, jakou byl karneval na ledě, jenž se konal na zimním stadionu. Do programu bylo zapojeno i představení krasobruslařského oddílu TJ Kladno. Zaujal mimo jiné také vyrobenými

²⁰⁹ Dle rozhovoru se Stanislavem Hajným, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 18. 1. 2014, v Novém Strašecí.

²¹⁰ *Kronika pionýrů*. Osobní archiv ředitele ZŠ Stanislava Hajného, bydlištěm Nádražní 33, Ruda, nestránkováno.

²¹¹ Dle rozhovoru s Lenkou Kopřivovou, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 22. 2. 2014, v Rynholci.

maskami, které byly v průběhu hodnoceny. Po zdařilé akci se lední karneval v ostatních letech opakoval. Několikrát do roka se konaly také večery s hudbou, zpěvem a poezií.²¹²

Nechyběl samozřejmě lampionový průvod, který byl organizován za pomoci třídních učitelů. Součástí byla i beseda o životě sovětských pionýrů aj. Mimo jiné se konal i tzv. Měsíc Československo-sovětského přátelství, který probíhal v období listopadu. Díky pionýrské organizaci se dostala několika vybraným žákům možnost vyjet do pionýrského tábora, se kterým byla navázána družba, to znamená spolupráce do Ruska. Moje pamětnice Lenka Kopřivová se jednoho takové družby zúčastnila. Vypráví: *„Možnost účastnit se tábora nám byla dána prostřednictvím zaměstnavatele mých rodičů České lupkové a uhelné závody Nové Strašecí. Byli jsme ubytováni ve vesnici Istria, v blízkosti Moskvy. V rámci pobytu jsme navštívili samozřejmě i Moskvu, Rudé náměstí, kde jsme byli v Mauzoleu V. I. Lenina, a také Kreml. Neopomněli jsme se zastavit i v obchodním středisku GUM, kde jsme nakoupili dárkové předměty svým nejbližším. Ubytovaní bylo skromné. Největší problém jsem tam měla s jejich jídlem, jelikož tradiční připravovaná jídla mi nechutnala, naštěstí byla možnost se dojíst tvrdým chlebem. Celkový pobyt ale musím zhodnotit kladně, našla jsem si tam kamaráda Olega Karbunova, se kterým si několik let dopisovala. Posílali jsme si i dárky, například bonbony, dokonce i gramofonové desky, což pro mě byla vzácnost.“*²¹³

Podstatou pionýra byla ideologická výchova. Ta byla podporována např. konáním besed, na kterých se hovořilo o vzniku Lidových milic²¹⁴, o jejich práci, funkci apod. Členové milic přinesli na ukázkou zbraně, které při své funkci používali. Všichni si je mohli povětšinou prohlédnout a pokusit se je rozebrat.²¹⁵

Díky společenským změnám po roce 1989 přestala být pionýrská organizace součástí výchovného procesu na základních školách. Osamostatnila se a pokračovala v podobném duchu, jako jiné skupiny např. Junák, Duha, Pionýr a jiné.

²¹²*Kronika pionýrů.* Osobní archiv ředitele ZŠ Stanislava Hajného, bydlištěm Nádražní 33, Ruda, nestránkováno.

²¹³Dle rozhovoru s Lenkou Kopřivovou, vedený Zuzanou Lajpertovou, dne 22. 2. 2014, v Rynholci.

²¹⁴Lidové milice vznikly v únoru 1948 jako nástroj dělnické třídy a jejího revolučního předvoje – Komunistické strany Československa. Byly zřízeny z podnětu stranických orgánů a na základě usnesení ÚV KSČ. Tyto jednotky lidových milic byly zakládány na celém území republiky. Tyto milice byly ozbrojené oddíly dělnické třídy, určené k obraně zájmů pracujícího lidu. – převzato z kroniky pionýrů.

²¹⁵*Kronika pionýrů.* Osobní archiv ředitele ZŠ Stanislava Hajného, bydlištěm Nádražní 33, Ruda, nestránkováno.

7 ZÁVĚR

Primárním cílem této práce bylo zmapování a ucelený popis elementárního školství v Novém Strašecí. Téma bakalářské práce jsem si vybrala, poněvadž jsem si byla jistá dostatečnými písemnými materiály. V této práci jsem se snažila objektivně postihnout, co se dělo v rozmezí jednoho století na novostrašecké obecné a měšťanské škole chlapecké, posléze národní a Základní škole. Práce je ohraničena rokem 1989.

Pro elementární školství jsem se rozhodla po prostudování archivních fondů v rakovnickém státním okresním archivu. Zde jsem se dozvěděla, že skoro každá novostrašecká škola má svůj fond. Já jsem si však vybrala práci s kronikami, které se do archivu nedostaly, a nebyly důkladně prostudovány. Někteří autoři historických příběhů z Nového Strašecí z kronik již dříve zpracovali nejzásadnější události, alespoň jsem je mohla porovnat s jejich podrobnějším studiem.

Práci jsem započala stručným přehledem vývoje školství od dob Marie Terezie, jelikož právě v této době se utvářela institucionalizovaná podoba tehdejšího školství, které trvalo téměř sto let než přišly výraznější změny, které v práci také uvádím.

Pokládala jsem za důležité představit i stručně historický vývoj města Nového Strašecí, poněvadž bez těchto základních informací by nebyla práce úplná. Výzkum byl zaměřen na popis obecného vývoje novostrašeckého školství, který je doplněn i základními informacemi z literatury. Důraz je kladen zejména na důležité události a počiny zdejší školy. V jednotlivých kapitolách jsem se snažila o strukturovaný pohled na školství. Zaměřila jsem se na zajímavosti, které doplnily obraz základního školství.

Mezi mé další úkoly patřilo zmapování školní budovy, nejdříve samotná stavba, a dále pak výraznější přeměny. Ačkoliv záznamy informovaly o všech materiálních proměnách, nesnažím se postihnout jednotlivé roky. Pokud bych se o to pokusila, práce by značně přesahovala svůj předepsaný rozsah.

Dalším cílem bylo představení kulturního dění na zdejší škole od počátku existence současné školní budovy. Objasňuji zde základní poznatky o vývoji, útrapách, i mimoškolních aktivitách, kterých se zatím nikdo nezhostil. Osobně mě zaujala právě pionýrská organizace, které jsem věnovala větší část práce, jelikož i mí pamětníci, kteří mi poskytli rozhovor, dopomohli utvořit obrázek o době, kdy pionýrská organizace byla na vrcholu. Mezi pamětníky byl ředitel Stanislav Hajný, učitelka Jiřina Hejná a žákyně Lenka Kopřivová. Tři různé typy rozhovorů a vzpomínek, které mi daly stručný přehled

o dění na zdejší škole. Při tvorbě poslední kapitoly jsem se opírala právě o rozhovory pamětníků, z nichž vychází sledované roky.

Občas jsem se však setkala s věcmi, které neseděly, a proto jsem se je snažila uspořádat do obecnějšího přehledu s jinou literaturou, či prameny. Nejvíce jsem pracovala se školními kronikami chlapecké obecné a měšťanské školy I., II., III. a kronikou ZDŠ a SVVŠ, které jsou uloženy v ředitelně Základní školy v Novém Strašecí. Kroniky či pamětní knihy, jak se jinak nazývají, mají svůj systém, který se povětšinou opakuje. Vždy je v kronice zapsán školní rok, výsledek zápisu, kde se snaží postihnout i náboženské vyznání žáků. Zápisy o náboženském vyznání se vytrácejí v roce 1918. Dále jsou zde uspořádány zápisy o třídních učitelích, zmínky o jakékoli změně v učitelském sboru. U příležitosti uvítání nového učitele byl do kroniky zapsán jeho strohý životopis. V kronikách se setkáváme s tím, že každý začátek roku je vždy spojen s bohoslužbou v kostele, rok za rokem se oslavují narozeniny, jmeniny a různé oslavy spojené s osobností daného státního aparátu. Nevynechaly se zde i oslavy důležitých událostí, spojené s válečnými úspěchy, i připomenutí důležitých historických osob, jako byl například Jan Amos Komenský. Kroniky se dochovaly v úplnosti čtyři, a právě z nich pochází nejvíce poznatků. Tato práce je doplněna i o obecný vývoj z ostatní literatury, která se vztahovala k určenému tématu.

Vývoji obecného školství v Novém Strašecí je dán největší prostor. Začátek je dán do spojitosti se zřetelem na počáteční školství v této oblasti. Jedná se o neobsáhlejší kapitolu, jelikož tak dlouhé období jsem musela rozdělit, aby měla práce svůj řád a smysl. S narůstajícími léty, zejména od konce padesátých let je k dispozici více zápisů o stavu budovy.

Práce měla za cíl podat ucelený obraz elementárního školství v tomto města a ucelit základní informace o novostrašeckém školství, důraz byl kladen především na zajímavé události spjaté se školou.

Tato práce mi dává možnost rozšíření, jelikož město Nové Strašecí ve své historii skýtá zajímavé možnosti vzdělání. Mým prvotním úmyslem bylo obecné představení všech škol, jak základních tak i středních. Právě zaměření na střední školy a gymnázium může být navazující.

V průběhu práce se mi naskytlý mnohé zajímavé informace, které by mohly být úkolem dalšího výzkumu. Například o Filipu Hyšmanovi a jeho původním a posléze ročním působení na slánské měšťanské škole. Zda-li se jednalo o osobní či pracovní

důvody, které ho vedly k zmíněnému ročnímu přesunu do Slaného. Vím, že byl velmi dobrým pracujícím ředitelem novostrašecké měšťanské školy, proto je zde nasnadě polemika jeho následného odchodu a znovu navrácení se do města a na místo ředitele.

Další pole působnosti otevírá učitelský sbor, já osobně jsem se zaměřila pouze na dvě osobnosti, které mi svým životním údělem přišly zajímavé. Je zde ale spousta učitelů, kteří prodělali také zajímavé etapy života jako byl Eduard Feireisl, ředitel školy od 1957 a jiní. V poslední době se o novostrašecké školství začalo zajímat mnoho lidí, mezi nimi například i Jiří Červenka, který se snaží shromáždit informace právě o učitelském sboru.

8 SUMMARY

The thesis deals with the education in Nove(New) Straseci from 1869 to 1989. The stimulus for the working out was not only my personal relation with the region, but also the fact that the educational system hasn't been described completely yet. The work is mainly focused on elementary and secondary schools. Giving information about the school life, school chronicles are the most important sources of knowledge. Four of them have been preserved in their entirety. The most important facts are pulled out of them. But the chronicles are also a critical source of knowledge, as all the chronicles are written in the spirit of the rhetoric and reflecting ideology. Records relating only to statistical data can be particularly found in the annals. However, this source is the core of this research.

To give a detailed description of this period of time I have also used the literature associated with the topic. The worked out period of time is very long, and therefore it focuses on the most important historical events connected with the general development of the school. I have used oral history and interviews with three witnesses. Their memories are very important especially for the last chapter of the thesis. The structure of the thesis is divided into six chapters.

Among the major historians associated with the city of Nove(New) Straseci, František Vacek, who described the local education until the thirties of the 20th century, and later the historian Jan Černý, who devoted his scholarly work to this town, are worth mentioning.

The work has intended to provide a comprehensive picture of elementary education in this town and to summarize the basic information about education in Nove Straseci, the emphasis was placed on interesting events connected with the school.

Using the facts from the general literature, I have tried to find basic information. Unfortunately chronicles describe only the most basic things which were described only marginally without the important context. I've tried to record it in chronological order, so I can present a complete description of a school life, not only during lessons. The work is accompanied by appendices that are chronologically ordered.

SEZNAM PRAMENŮ

PRAMENY

Městské muzeum Nové Strašecí, archivní krabice Osobnosti 4/ 2000 (3), číslo 5597.

Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Osmiletá střední škola.

Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Pokračovací průmyslová škola.

Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Učňovská škola dřevodělná.

Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Učňovská škola kovodělná.

Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Učňovská škola oděvní.

Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Živnostenská pokračovací škola.

Státní okresní archiv Rakovník, fond Nové Strašecí: Živnostenská pokračovací škola dívčí.

Státní okresní archiv Rakovník, fond: Berní úřad Nové Strašecí: karton Nová škola č. 209, kartonové číslo 37.

Státní okresní archiv Rakovník, fond: ONV Rakovník. Zápisy se schůzí MNV Nové Strašecí 1968-1971: Zápis ze schůze rady MěstNV, 18. října 1968. s. 2. Kartonové číslo 297.

Státní okresní archiv Rakovník, fond: ONV Rakovník. Zápisy se schůzí MNV Nové Strašecí 1968-1971: Zápis se schůze rady MěstNV, 19. července 1968. s. 3. Kartonové číslo 297.

Státní okresní archiv Rakovník, fond: ONV Rakovník. Zápisy se schůzí MNV Nové Strašecí 1968-1971: Zpráva o činnosti rady a kontrola plnění usnesení od posledního zasedání, 6. prosince 1968. nestránkováno. Kartonové číslo 297.

KRONIKY

Kronika ZDŠ a SVVŠ, 1960–2000. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, s. 325.

Kronika pionýrů. Osobní archiv ředitele ZŠ Stanislava Hajného, bydlíštem Nádražní 33, Ruda, nestránkováno.

Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké I., 1881-1916. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké II., 1916-1940. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III., 1940-1960. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

ROZHOVORY

Rozhovor s Jiřinou Hejnou, vedený autorkou Zuzanou Lajpertovou, dne 21. března 2014, v Novém Strašecí. Přepsaný záznam uložen v archivu autorky.

Rozhovor s Lenkou Kopřivovou, vedený autorkou Zuzanou Lajpertovou, dne 22. února 2014, v Rynholci. Přepsaný záznam uložen v archivu autorky.

Rozhovor se Stanislavem Hajným, vedený autorkou Zuzanou Lajpertovou, dne 18. ledna 2014, v Novém Strašecí. Přepsaný záznam uložen v archivu autorky.

SEZNAM LITERATURY

LITERAURA

- CIKÁNEK, Antonín (ed.). *Privilegia města Nového Strašecí*. Nové Strašecí, 1966. 22 s.
- ČERNÝ, Jan (ed). *Novostrašecká kronika Václava Preinheltra z let 1801-1834*. Nové strašecí, 2008. 520 s.
- ČERNÝ, Jan. *Mají od starodávna na pečeti hlavu člověčskou: vybrané kapitoly z dějin města Nového Strašecí*. Rakovník: Státní okresní archiv Rakovník, 2013. 351 s. ISBN 978-80-903054-3-4.
- DRTINA, Michal. *Město Nové Strašecí*. Nové Strašecí: Město Nové Strašecí. 2013. 24 s.
- GABRIEL, Václav. *Obrázky ze školství českého a rakouského z XVIII. A XIX. století*. Praha: Spolek pro vydávání laciných knih českých, 1891. 140 s.
- Gymnázium J. A. Komenského Nové Strašecí: 1954-1994*. Nové Strašecí: Tuček tiskárna, 1994.
- KASPER, Tomáš - KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. 224 s. ISBN 978-802-4724-294.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV*. Praha: Libri, 2000, 941 s. ISBN 80-859-8316-8.
- Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Editor Vladimír Forst. Praha: Academia, 1993. 589 s. ISBN 80-200-0468-8.
- MACHAČOVÁ, Jana - MATĚJČEK, Jiří. *Problémy obecné kultury v českých zemích 1781-1989*. Opava: Slezské zemské muzeum v Opavě, 2008. 509 s. ISBN 80-862-2466-X.
- MIKULČÁK, Jiří. *Nástin dějin vzdělávání v matematice (a také školy) v českých zemích do roku 1918*. Editor Jindřich Bečvář. Praha: Matfyzpress, 2010. 312 s. ISBN 978-807-3781-125.
- MRZENA, Jan. *Počátky povinného všeobecně vzdělávacího školství v jižních Čechách*. Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 98 s.
- PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách IV*. Nakladatelství československé akademie věd. 1957. 864 s.
- Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850-1970: počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972, díl II/1*, Praha 1977. 633 s.

RIEDL, Miroslav. *Dějiny pedagogiky*: určeno pro posl. fak. pedagog. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. 210 s.

ŠAFRÁNEK, Jan. *Vývoj soustavy obecného školství v království českém od roku 1769-1895*. Praha: František Kytka, 1897. 304 s.

ŠKOUDLÍNOVÁ, Alena. *Novostrašcko*. Rakovník: Rabasova galerie, 2000. 32 s. ISBN: 80-858668-33-4.

ŠTVERÁK, Vladimír - MRZENA, Jan. *Felbiger a Kindermann reformátoři lidového školství*. Praha: Státní nakladatelství Praha, 1986. 214 s.

ŠTVERÁK, Vladimír - MRZENA, Jan. *Felbiger a Kindermann reformátoři lidového školství*. Praha: Státní nakladatelství Praha, 1986. 214 s.

VACEK, František. *Dějiny města Nového Strašecí*. Vyd. František Soukup, Kladno 1930. Garn: Brno 2013. 490 s.

VÁŇOVÁ, Růžena. *Vývoj počátečního školství v českých zemích*: určeno pro posl. fak. pedagog., stud. učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Praha, 1986. 164 s.

VEBER, Václav *Dějiny Rakouska*. 1. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. 754 s. ISBN 978-807-1062-394.

VESELÁ, Zdenka. *Vývoj českého školství*: určeno pro posl. fak. filozof., přírodovědecké a pro postgrad. studium. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 153 s.

VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla. *Jak se žilo za časů Františka Josefa I.* 1. vyd. Praha: Svoboda, 1996. 284 s. ISBN 80-205-0088-X.

ZŠ J. A. Komenského. *Sborník 100 let budovy školy v Novém Strašecí*. Nové Strašecí, 1997. 22 s.

PERIODIKA

BEDNAŘÍK, Tomáš. *Na srazy bych mohla chodit každý měsíc*. Raport, roč. 22, č 32.

ČERNÝ, Jan. *Novostrašecké školy a školní budovy [1. část]*. *Novostrašecký měsíčník*. 2010, roč. 14, č červen, s. 28-30.

ČERNÝ, Jan. *Novostrašecké školy a školní budovy [2. část]*. *Novostrašecký měsíčník*. 2010, roč. 14, č červenec/srpen, s. 28-30.

PAPEŽOVÁ, Eva. *Prvorepublikové dění v Novém Strašecí 1918-1938 : školství [10. část]*. *Novostrašecký měsíčník*. 2009, roč. 13, č červen, s. 36.

PAPEŽOVÁ, Eva. *Prvorepublikové dění v Novém Strašecí 1918-1938 : školství [11. část]*. *Novostrašecký měsíčník*. 2009, roč. 13, č červenec/srpen, s. 37-38.

PAPEŽOVÁ, Eva. *Prvorepublikové dění v Novém Strašecí 1918-1938 : školství* [12. část].
Novostrašecký měsíčník. 2009, roč. 13, č červenec/srpen, s. 39.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 1. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 1, s. 19.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 2. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 2, s. 19.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 3. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 3, s. 19.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 4. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 4, s. 19.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 5. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 5, s. 15.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 6. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 6, s. 15.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 7. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 8, s. 19.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 8. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 9, s. 12.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 9. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 10, s. 16.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 10. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 11, s. 20.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 11. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 13, s. 13.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 12. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 14, s. 13.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 13. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 15, s. 17.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 14. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 17, s. 17.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 15. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5,
č 18, s. 16-18.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 17. *Novostrašecké listy*, 1995, roč. 5, č 19, s. 20.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 18. *Novostrašecké listy*, 1996, roč. 6, č 21, s. 28.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 19. *Novostrašecké listy*, 1996, roč. 6, č 3, s. 24.

POŠTA, Libor. Z historie školství novostrašeckého 20. *Novostrašecké listy*, 1996, roč. 6, č 4, s. 21.

SOUKUP, František. Nové Strašecí: Učitelstvo okresu, 1923-1929. *Vlastivědný sborník okresů slánského a novostrašeckého, 1923-1929*, roč. 1 (1923) - 6, č. 10 (červen 1929).

ZOBALOVÁ, Marta. Novostrašecké drama: Příběh novostrašeckého učitele Vladimíra Merhauta – 1. část. *Novostrašecké listy*, roč. 5, č 21, s. 22.

ZOBALOVÁ, Marta. Novostrašecké drama: Příběh novostrašeckého učitele Vladimíra Merhauta – 2. část. *Novostrašecké listy*, roč. 6, č 1, s. 19.

ZOBALOVÁ, Marta. Novostrašecké drama: Příběh novostrašeckého učitele Vladimíra Merhauta – 3. část. *Novostrašecké listy*, roč. 6, č 2, s. 19.

ZOBALOVÁ, Marta. Novostrašecké drama: Příběh novostrašeckého učitele Vladimíra Merhauta – 4. část. *Novostrašecké listy*, roč. 6, č 3, s. 23.

ZOBALOVÁ, Marta. Novostrašecké drama: Příběh novostrašeckého učitele Vladimíra Merhauta – 5. část. *Novostrašecké listy*, roč. 6, č 4, s. 20.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Oficiální stránky města Nového Strašecí [online]. [cit. 2014-01-06]. Dostupné z URL: <http://www.novestraseci.cz/o-meste/obecne-informace/>

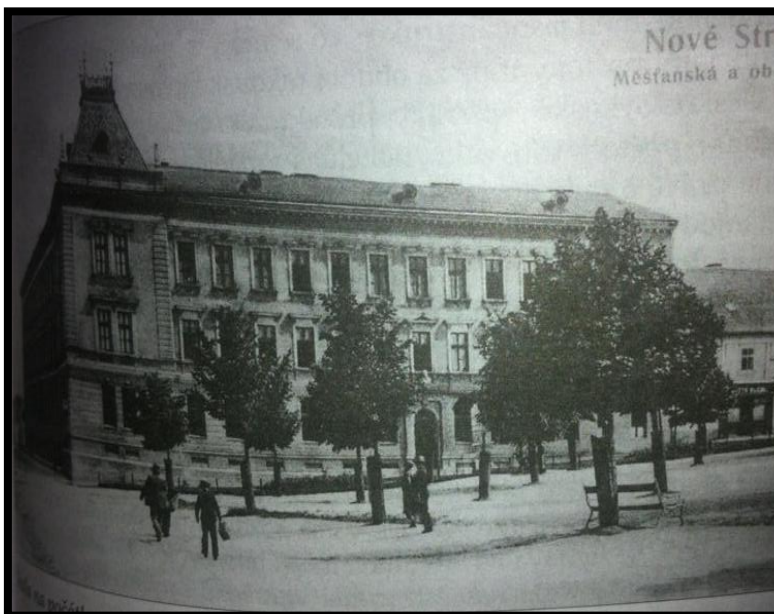
Pionýrská skupina Otava Sušice [online]. [cit. 2014-02-03]. Dostupné z URL: http://www.pсотava.cz/o_pionyrů.html

9 PŘÍLOHY

- I. Školní budova
- II. Vysvědčení o konci stavby školní budovy
- III. Pamětní kniha
- IV. Návrh na školní zahradu
- V. Sazení stromků
- VI. Učitelský sbor
- VII. 50. výročí měšťanské školy
- VIII. Filip Hyšman
- IX. Žáci v učebně dějepisu
- X. Učitelský sbor
- XI. Pionýrská kronika
- XII. Ukázka diplomu pionýrského diplomu
- XIII. Oslava 1. máje
- XIV. Karneval

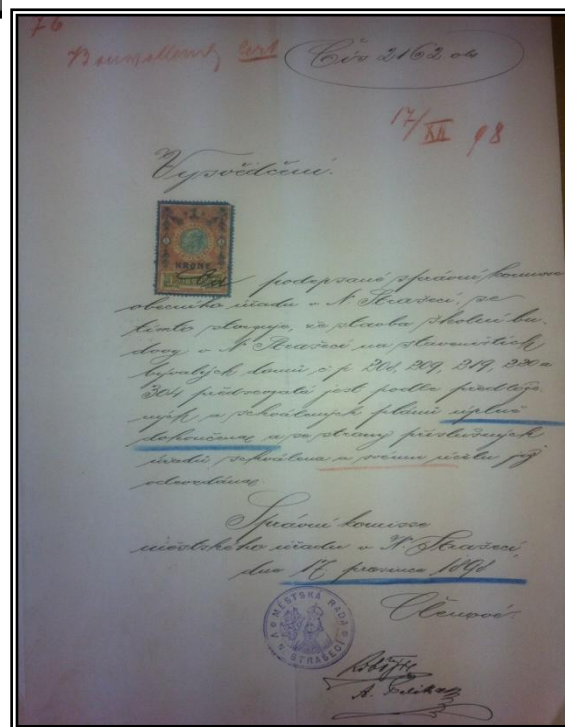
I. Školní budova

Školní budova v Novém Strašecí na počátku 20. století.²¹⁶

II. Vysvědčení o konci stavby školní budovy

Vysvědčení o zřízení nové školní budovy dle předložených plánů, schválených obecním úřadem.²¹⁷

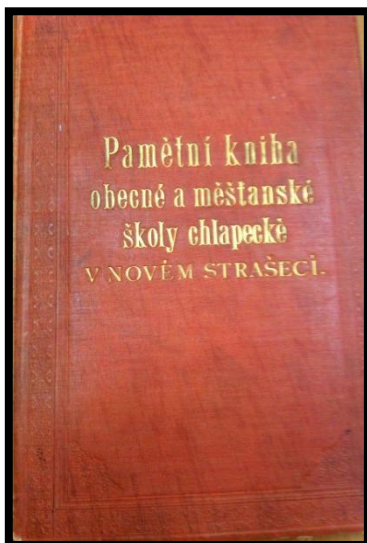

²¹⁶ ČERNÝ, Jan. Mají od starodávna na pečeti hlavu člověčskou: vybrané kapitoly z dějin města Nového Strašecí. Rakovník: Státní okresní archiv Rakovník, 2013. ISBN 978-80-903054-3-4. s. 187.

²¹⁷ Státní okresní archiv Rakovník, fond: Berní úřad Nové Strašecí: karton Nová škola č. 209, kartonové číslo 37.

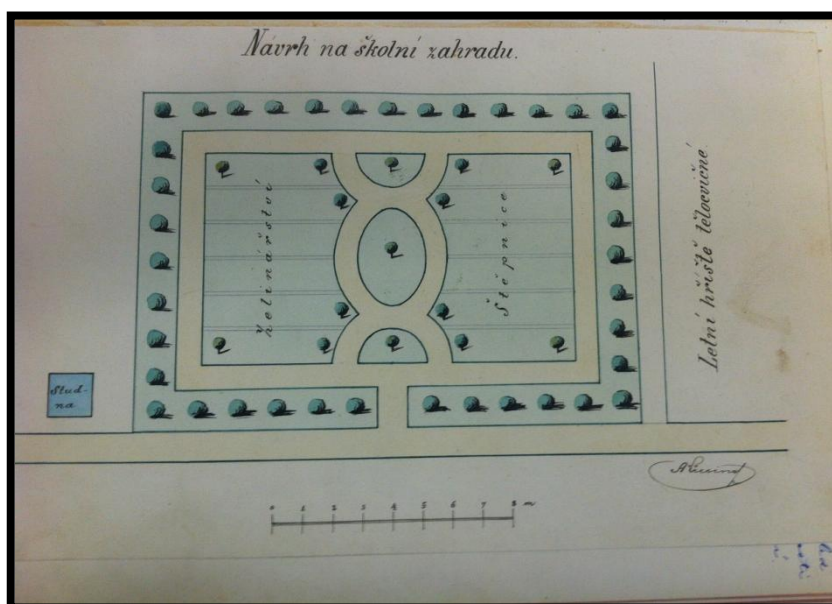
III. Ukázka pamětní knihy

První pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké v Novém Strašecí.²¹⁸

IV. Návrh na školní zahradu

Návrh na školní zahradu ze školního roku 1888-9, realizované až v roce 1907.²¹⁹

²¹⁸ Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké I., 1881 - 1916. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

²¹⁹ Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké I., 1881 - 1916. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

V. Sázení stromků

Sázení ovocným stromků v dubnu 1939. Sázení se účastnil i tehdejší ředitel František Tůma (muž v klobouku).²²⁰

VI. Učitelský sbor

Učitelský sbor ve školním roce 1941-2. Najdeme zde i Jaromíra Merhauta, který je sedmý zpredu, tedy první zleva.²²¹

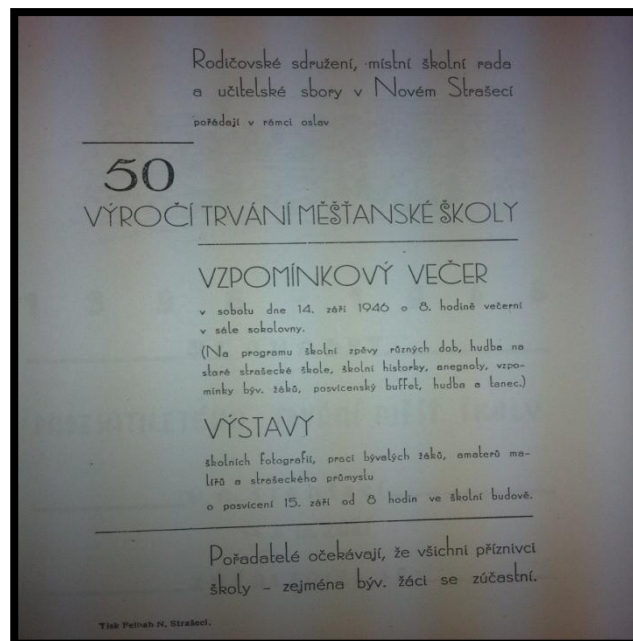

²²⁰ Státní okresní archiv Rakovník, F 462.

²²¹ Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III., 1940 - 1960. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

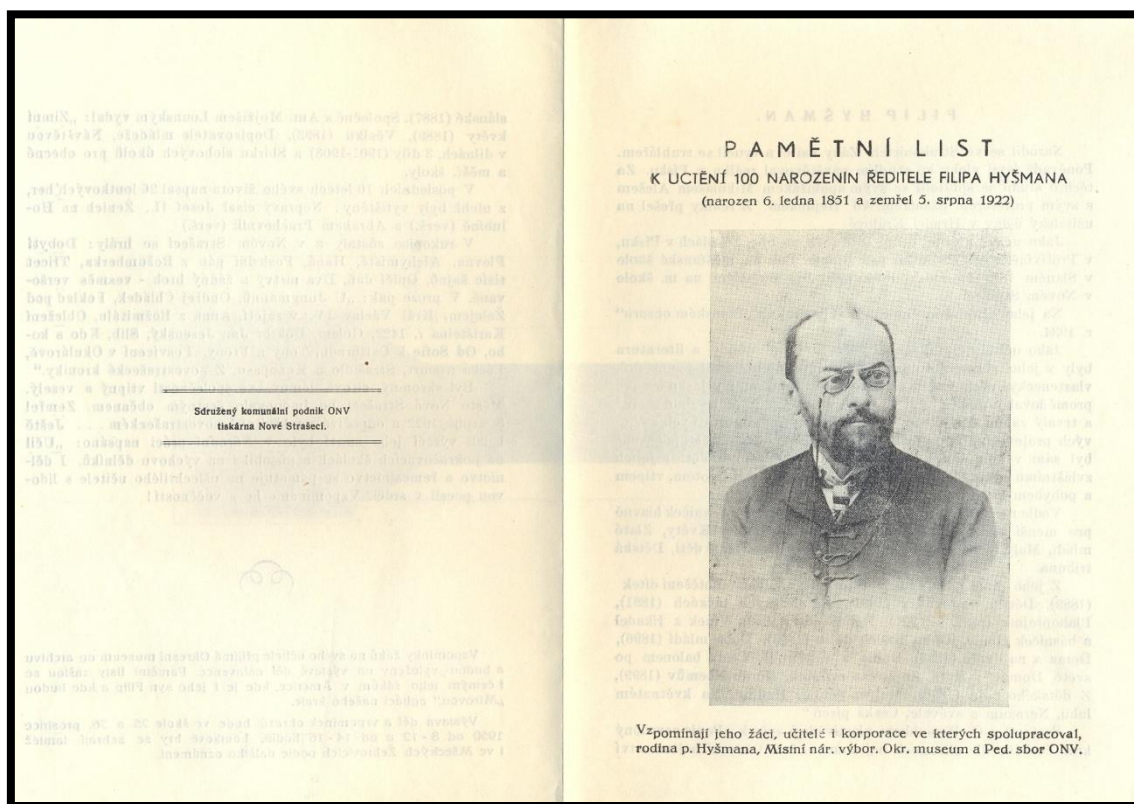
VII. 50. výročí měšťanské školy

Program, uspořádaný na počest 50. výročí měšťanské školy.²²²

VIII. Filip Hyšman

Pamětní list k oslavám stého výročí jeho narození.²²³

²²² Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III., 1940 - 1960. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

²²³ Pamětní kniha obecné a měšťanské školy chlapecké III., 1940 - 1960. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, nestránkováno.

IX. Žáci v učebně dějepisu

Vyfoceno během školního roku 1969-70.²²⁴

X. Učitelský sbor

Pedagogický sbor v roce 1973-4. Na fotografii nalezneme jako první zleva i Jiřinu Hejnou, která mi poskytla rozhovor.²²⁵

²²⁴ Kronika ZDŠ a SVVŠ. 1960 – 2000. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, s. 75.

²²⁵ Kronika ZDŠ a SVVŠ. 1960 – 2000. Uloženo v ředitelně ZŠ Nové Strašecí, s. 144.

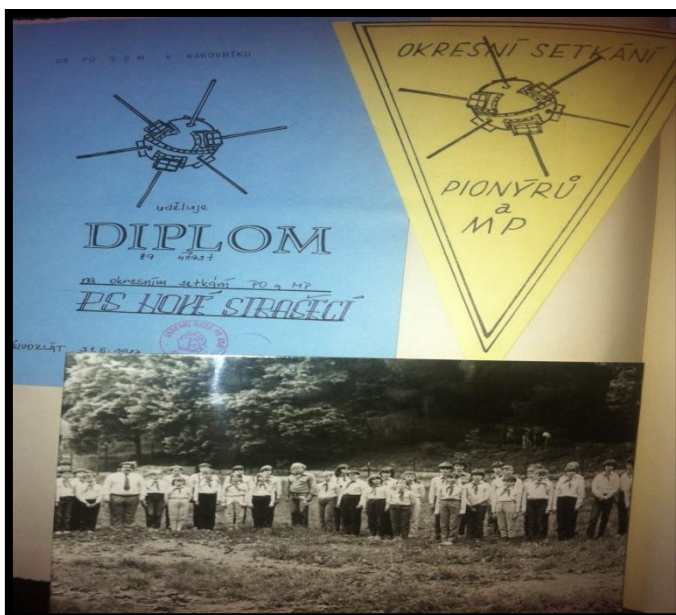
XI. Pionýrská kronika

Jedna strana z pionýrské kroniky pro představu jejich zápisu z roku 1983.²²⁶

XII. Ukázka diplomu pionýrské organizace

Ukázka diplomu, získaném novostrašeckou pionýrskou skupinou na okresním setkání v roce 1987.²²⁷

²²⁶ Kronika pionýrů. Osobní archiv ředitel ZŠ Stanislava Hajného, bydlištěm Prokopská 5, Ruda, nestránkováno.

²²⁷ Kronika pionýrů. Osobní archiv ředitel ZŠ Stanislava Hajného, bydlištěm Prokopská 5, Ruda, nestránkováno.

XIII. Oslava 1. máje

Průvod na 1. máje roku 1985, kterého se účastnila většina města.²²⁸

XIV. Karneval

Příprava žáků na místní karneval 1988.²²⁹

²²⁸ Kronika pionýrů. Osobní archiv ředitel ZŠ Stanislava Hajného, bydlištěm Prokopská 5, Ruda, nestránkováno.

²²⁹ Kronika pionýrů. Osobní archiv ředitel ZŠ Stanislava Hajného, bydlištěm Prokopská 5, Ruda, nestránkováno.